

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΤΑΛΟΓΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΛΑΥΡΩΝ ΑΡΙΘ.

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΙΑΝ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ Ε. ΜΕΣΟΛΩΡΑ

Δ. Φ. ΥΦΗΡΕΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΑΙ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

ΕΤΟΣ Ε'.—ΤΟΜΟΣ Ε'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΑΚΗ ΚΑΙ Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Κάτωθεν τοῦ Ἀρμαρξίου

1892

Έτος Ε'. Αριθμός 111.

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ

Έσωτερικὸν δρ. 10. Ἐξωτερικὸν φρ. χρυσᾶ 10.

Πᾶς συνδρομητὴς θεωρεῖται καὶ μέλος ἑαυτοῦ.

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ Α' Β' Γ' ΚΑΙ Δ' ΕΤΟΥΣ ΠΡΟΚΑΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗ

δραχμαὶ 10 ἐν τῷ ἑσωτερικῷ καὶ φράγκα χρυσᾶ 10 ἐν τῷ ἑξωτερικῷ.

Συνδρομηταὶ ἔρχονται ἐν τῷ γραφεῖν τοῦ περι-
οδικοῦ, κειμένη ἐν τῇ ἐνορίᾳ τῶν ἁγίων Θεοδώρων,
δὲρ Μιλτιάδου ἀριθ' 27, καὶ ἐν τοῖς βιβλιοπωλείοις
ἀρεστῇ Κωνσταντινίδου καὶ Γ. Κασσώτη.

ΠΑΣΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΥΛΛΟΓΟΝ ΕΠΙΓΡΑΦΕΤΑΙ

Σύλλογον Ἀναπλάσεως Ἀθηνῶν.
Gallée Anaplasis Athenes.

Πᾶσα διαρκὴς πρὸς τὸν Σύλλογον ἢ πρὸς τὸ ταμιεῖον
τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἢ πᾶσι συνδρομῇ πρὸς τὸ
περιοδικὸν πέμπεται ἢ πρὸς τὸν Πρωτοδρον τῆς Ἀναπλά-
σεως Σ. Μητροπολίτην Ἀθηνῶν κ. Γερμανόν, ἢ πρὸς
τὸν Διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ.

Τὰ πεμπόμενα χειρόγραφα δημοσιεύονται καὶ μὴ
δὲν ἐπιστρέφονται. Πᾶν ἄρθρον μὴ φέρον ὑπογραφήν
προέχεται ἐκ τῆς Διευθύνσεως.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ· Ι. Ε. ΣΚΑΛΤΣΟΥΤΗ — ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1892.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου. Ἀρμονία Χριστιανισμοῦ καὶ Ἐπιστήμης, ὑπὸ Ι. Σκαλτσούτη. — Λόγος
παραινετικὸς Θεοδώρου Ν. Βενιζέλου πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. — Ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ μέσῳ τῆς φύσεως
καὶ ἡ φυσιογνωσία, ὑπὸ Εὐθ. Ἰωαννίδου. — Εὐαγγέλιος Περικλῆους, — Διδασκαλία. — Ἀλληλογραφία.

Ἡ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΑΡΜΟΝΙΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΥΠΟ

Ι. ΣΚΑΛΤΣΟΥΤΗ

Εὐφροσύνης πάνυ ἀναγγέλλομεν ὅτι ἐν τοῖς γνωστοῖς καταστήμασι τοῦ κ. Α. Κων-
σταντινίδου ἐκτυπῶνται ἡ περὶ «Δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου — Ἀρ-
μονία Χριστιανισμοῦ καὶ Ἐπιστήμης» περισπούδαστος συγγραφή
τοῦ διαπρεποῦς νομομαθοῦς καὶ συνεργάτου ἡμῶν κ. Ι. Σκαλτσούτη, περὶ ἧς ἐν
προηγούμενοις φύλλοις τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν ἐποιήσαμεθα λόγον.

Ἐν τῷ β'. κεφαλαίῳ τοῦ Γ'. μέρους ὁ συγγραφεὺς ἐκτίθησι τὰς κρίσεις του περὶ τοῦ
ἔργου ἀποβιώσαντος Γάλλου Ἀκαδημαϊκοῦ Ἐρνέστου Πενά. Ἀπέναντι τῶν δη-
μοσιευθέντων ἐν τῷ ἡμερησίῳ καὶ τῷ περιοδικῷ παρ' ἡμῶν τύπων ἔρθωσαν μετὰ τὸν
θάνατον αὐτοῦ, ὁ συγγραφεὺς ἐνῶν σκόπιμον τὴν ἔκδοσιν τοῦ προσηυθέντος κεφα-
λαίου δημοσιεύσιν. Ἐπειδὴ ὅμως περιηλθεν εἰς χεῖρας ἡμῶν λίαν βραδέως τὸ περὶ
Πενά σπούδασμα ἀναγκάζομεθα ν' ἀναβάλωμεν τὴν δημοσίευσιν αὐτοῦ ἐν τῷ φύλ-
λῳ τῆς 15ης Δεκεμβρίου. Ἐκ τῆς ἐμβριθεύς ταύτης περὶ Πενά μελέτης τοῦ κ. Ι.
Σκαλτσούτη, ἥτις θὰ χρησιμεύσῃ οὕτως εἰπεῖν ὡς καταλείβει τοῦ λήγοντος ἔτους
τοῦ περιοδικοῦ, οἱ ἀναγνώσται ἡμῶν θὰ δύνανται νὰ κρίνωσι καὶ περὶ τῆς σπουδαιό-
τητος τῆς βλῆς συγγραφῆς.

ΛΟΓΟΣ ΠΑΡΑΙΝΗΤΙΚΟΣ
ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ Β. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΑΥΤΟΥ

Ὅτε ὁ μυθῶνας στόλος τοῦ Ξέρξου ἐκώ-
κλωσεν ἐν στρατηγήματι τοῦ Θερμοπυλίου
τοὺς ἐν τῇ Σαλαμῖνι Ἕλληνας, καὶ τὸ πύλα-
ρος ἐπληρώθη πολέμιων νεῶν, αἰτνες δεινὸν
ἠκέλουν ὕλεθρον, εἰς νῆας ἑλληνικὴ ἐτόλμα
νὰ διεκπεύσῃ, τότε δὲ ἀνάτιον τολμηρὸν δια-
πλέει δὲ αὐτῶν, καί γαται ταχέως πρὸς τὰς
ἡκτάς τῆς Σαλαμῖνος, καὶ ἀποβιβάζει αὐτοῦ
κινδύα φοβερὸν ἐν τῇ ὕπνῳ παρέχοντα ὡς ἐν
τοῦ παραβόλου διάπλου. Οὗτος σπεύδει πρὸς
τὴν σκηνὴν τοῦ Θερμοπυλίου καὶ καλῶς
αὐτὸν ἔξω. «Θερμοπύλεις, λέγει, ἦλθον τὸν
ἐσχατον κινδυνεύσας κινδύνον διὰ τὸν κίνδυ-
νον τῆς πατρίδος αὐτῆς» ἰκετεύει σε, ἀφῆσθαι
ἡδὴ τὴν μάταιαν καὶ μερακιώδη φιλονεικίαν,
καὶ φιλοτιμηθῶμεν νὰ σώσωμεν τὴν Ἑλλάδα,
οὐ μὲν ἔρχων καὶ στρατηγῶν, ἐγὼ δὲ ὕπηρε-
των καὶ συμβουλευτῶν. Ὁ Θερμοπύλεις, ἐκπλα-
γὲς πρὸς τὴν τόλμαν τοῦ ἀνδρός, καὶ θαυμά-
σας τὴν φιλοπατίαν αὐτοῦ, εἶπεν. «Οὐκ ἂν
ἐβουλόμην, ὦ Ἀριστείδη, σὲ κατὰ τοῦτο μου
κρείττονα γενέσθαι, πειράσομαι δὲ, πρὸς κα-
λὴν ἀρχὴν ἀμιλλώμενος, ὑπερβαλέσθαι τοῖς
ἐργοῖς» (1). Οἱ φιλοπατρίαι, φίλοι μαθηταί!
Οἷος ξηλὸς ἀρίστων βουλευμάτων! Οὐδαίς
ἔστι, νομίζω, ὅστις ἀναγινώσκων ἢ ἀκούων
παρ' ἄλλων τὴν ἐν τῷ Πλουτάρχῳ φιλάνθρω-
πον πρᾶξιν τοῦ Ἀριστείδου καὶ τὴν μεγαλο-
φροσύνην τοῦ Θερμοπυλίου, ὅς οὐ γλίχεται
οὐδ' ἐπιθυμεῖ πολλὸν μᾶλλον νὰ ᾗ αὐτὸς
ἀντὶ τούτων τῶν ἀνδρῶν, ἢ διεξίδῃ τὰς παρα-
βόλους μάχας τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τὰς τοῦτον
δορυκτικίας, ἢ τὰ στρατηγήματα τοῦ Ἀννίβου,
ἢ τὰς τοῦ Καίσαρος νίκας, ἢ τὰς ἐξ ἀπληστίας
μυριονέκρους μάχας τοῦ Ναπολέοντος νὰ ᾗ
Ἀλεξάνδρος, ἢ Καίσαρ, ἢ Ναπολέων διότι φύ-
σει ὁ ἄνθρωπος ἀποστρέφεται τὸ ἀπὸ τῆς βίας
καὶ τῆς δυνάμεως θυμόν, ὁρᾷται δὲ καὶ ξη-
λοὶ τὴν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς δύξαν.

Ἡ γενναία αὐτῆ καὶ φιλάνθρωπος τοῦ Ἀ-
ριστείδου πρᾶξις, ἣν δικαίως θαυμάζομεν καὶ
ἐκπλησσομένη, ὡς ἀνευρίσκοντες ἐν αὐτῇ τὴν
ἐξοχωτέραν τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν.

(1) Σ. Δ. Ἀριστείδης πᾶν δημοσιόδοτον τὸν ἀνα-
τίκτω ἀξιόλογον παραινέτην λόγον τοῦ σ. ἡμῶν καθη-
γητοῦ κ. Θ. Βενιζέλου, δὲ συντάξαι καλῶς χάριν τῶν
μαθητῶν τῆς Ῥιζαρίου σχολῆς, φρονούντες, ὅτι αἱ ἐν
αὐτῇ πολιτικοὶ παραινέσεις, προὐδὲν μελέτης πολλῆς
καὶ πείρας μεγάλης, γερῶς ἀρμένει δὲ καλλιπῶς, δό-
ναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀντίστοιχον ἀνάγνωσμα τῇ
μεθυστικῇ ἐν γένει νεότητι.

(2) Πλουτ. Ἀριστ.

Μελέων ταύτης ἀγάπην οὐδαίς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ θῇ ἐπὶ τῶν φίλων αὐτοῦ (1).
προέρχεται, φίλοι, ἐκ τῆς ἀρχῆς ἀγαθῆς
φύσεως τοῦ ἀνθρώπου. Διότι οὗτος πλασθεὶς
ἀγαθὸς ἦν διὰ τῆς φρονίμου χρήσεως τῆς ἐ-
λευθερίας αἰετὸς πρὸς τὸ τέλειον καὶ ἀληθὲς ἰ-
σχυρὸν, πρὸς τὸν Θεόν. Ἐπειδὴ ὅμως διὰ τῆς
καταχρήσεως αὐτῆς μετέπεσε, παρεκτρέπη,
ἀπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς ἑαυτὸν, καὶ ἐξ αὐτοῦ εἰς
τὰλλα κτίσματα, τότε ἐκλίνε πρὸς τὸ κακόν,
διαφθάρη σὺν τῷ χρόνῳ, καὶ τὴν διαφθορὰν
εἰς φύσιν μετέβαλεν. Αἱ ἐν αὐτῷ ὅμως ἀρχι-
καὶ δυνάμεις τοῦ ἀγαθοῦ ἐμμένουσιν, ὥς περ
λείψαντα, κατὰ τὸν χρηστὸν θεολόγον Βασίλει-
ον, δαιδαλέον ποτὲ οἰκοδομήματος, νῦν ἐρ-
ριμμένου μὲν, τηροῦντος δ' ἐν τῇ ἔκλειψιν, δηλοῦντα
τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ καὶ τὴν θαυμαστικὴν τοῦ
ἀρχιτέκτονος. «Comme des restes, λέγει, d'un
édifice autrefois très-régulier et très-magnifique,
renversé maintenant et porté par terre; mais qui conserve en-
core dans sa ruine quelques vestiges de son ancienne grandeur et de la sci-
ence de son architecte» (2). Ἐξ αὐτῆς δὲ
τῆς ἐνοῦσης δυνάμεως, ὡς ἐκ Θεοῦ σπυρί-
δος, ἐξήπτοντο καὶ ἀνεφλέγοντο αἱ πρὸς τὰ
καλὰ κλίσεις καὶ τῶν ἀρχαίων, καὶ ὁ ἔπαινος
καὶ ὁ πρὸς μίμῃσιν αὐτῶν ξηλὸς ὅθεν δὴ ὁ
θαυμασμός ἀπάντων τῶν θεατῶν τοῦ Ἀθῆ-
νησι θεάτρον, οὔτινες, ὅτε ἤκουσαν τὰ ὑπ'
Ἀσχύλου εἰς Ἀμφιάρου πεποιημένα ἱαμβεῖα.

Ὁ γὰρ δοκεῖν δικαίος, ἀλλ' εἶναι θέλει
πάντες ἐνδοσιδόντες καὶ χαίροντες ἀπέβλεψαν
πρὸς τὸν Ἀριστείδην (3).

Τὴν πρὸς τὸ κακὸν ὅμως ὁπῆν καὶ κλίσει
τῶν ἀρχαίων ἐπερρώνησαν πολλὰ καὶ ἄλλα καὶ
ἡ παρ' αὐτοῖς πολιτεία καὶ θρησκεία, αἵτινες
ὁμολογουμένως πολλὰ δύνανται εἰς τὴν ἀπερ-
γασίαν τοιῶνδε ἢ τοιῶνδε ἡθῶν. Διότι πᾶς ἡ-
δύνατο νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ δικαιο-
σύνη ἐν πολιτείαις, αἵτινες διέκρινον τοὺς ἄν-
θρώπους εἰς ἐλευθέρους καὶ εἰς δούλους, οὓς
αὐταὶ συνεχώρουν νὰ μεταχειρίζονται πολλὰ
χρεῖον τῶν κτηνῶν. Τίς οὐ φρίττει ἀκούων
τὸ παρὰ τοῖς Σπαρτιάταις μισθὸν ἐκείνῳ καὶ
ἀπάνθρωπον ἔργον τῆς Κρυπτίας καὶ τὰς
ἄλλας τὰς παρ' αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ἄλλοις Ἑλ-
λασι φοβερὰς βασάνους καὶ καλᾶς τῶν δού-
λων; Πᾶς ἡδύνατο νὰ βασιλεύῃ ἡ σωφροσύνη
καὶ ἡ ἀνιότης εἰς ἔθνος, ὅπερ ἔπλασε τοῦ
Θεοῦ κατὰ τὴν σφετέραν δίκαν, ὅπως οὐ
φανόθεν ἐνισχύεται ἡ ἐπὶ γῆς κακία. Καὶ ὁ
Θεὸς τῶν ἀρχαίων ἦσαν αὐτοῖς τύπος καὶ ὑπό-

(1) Ἰωάν. κεφ. ιβ', 12, 13.

(2) Ier. Serm p. le jour de la Pentecôte.

(3) Πλουτ. Ἀριστ. γ.

δειγμα ἀκαθάρτων ὁρῶν καὶ βιαιῶν παθῶν
ἐπομένως καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐμίσουν κατ' αὐ-
τοὺς, ἐφθόνουν ἀλλήλους, ἡδίκουν, μυρία δὲ
καὶ παντοῖα ἀλλήλους ἐργάζοντο κακά, καὶ κα-
κουργύντες ἔχον αὐτοὺς τοὺς Θεοὺς πρόχει-
ρον ἔπολογον. Ἀλλοὶ δὲ ὁ παρὰ Σοφοκλῆ
Οἰδίπυς, ὅστις ἀπολογούμενος πρὸς τοὺς ἄ-
νθρωπους φόνους καὶ τοὺς γάμους καὶ τὰς συμ-
φορὰς λέγει, ὅτι αὐτὰς «ἤνεγκεν ἄκων» Θεοῖς
γὰρ ἦν οὕτω φίλον» (1) καὶ ὁ παρ' Εὐριπίδῃ
Ὀρέστης ὁ Ἀγαμέμνωνος, ὅς δικαιολογούμενος
περὶ τοῦ φόνου τῆς μητρὸς λέγει, ὅτι πεισθεὶς
τῷ Ἀπόλλωνι ἔκτανε τὴν μητέρα.

Τούτῳ πεσόντι τὴν τεκοῦσαν ἔκτανον.

Ἐκείνον ἠγείσθ' ἀνδρῶν καὶ κτείνετε.

Ἐκείνος ἡμαρτ' οὐκ ἐγὼ τί χρὴν με δρᾶν (2).

Ὁ δ' Ἀριστοφάνης παρὰ τὸν ἑδικον λέ-
γοντα πρὸς τὸν δίκαιον.

Μαχρὸς γὰρ ἦν τόχης ἀλόος, τόδ' ἀντιρεῖς πρὸς αὐτόν.
Ὡς οὐδὲν ἡδίκησας εἶπ' εἰς τὸν Δι' ἐπινεγκεῖν.

Κἀκεῖνος ὡς ἦν τῶν ἐρωτῶν ἐστὶ καὶ γυναικῶν.

Καίτοι οὐ θυγὴς ὄν πᾶς μαῖζον ἂν δόνατο; (3).

Ἐπειτα οἱ παρ' Ὀμήρῳ Θεοὶ διαγράφονται οὐ
μόνον πρὸς ἀλλήλους ἐστὶν ὅτε μαχόμενοι,
ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτῶν μισουμένους
ἄνθρώπους, ὡς οὗτοι πάλιν πρὸς τοὺς Θεοὺς,
ἀσχερῶς ἀμφοτέρω ἀντεγκλοῦντες ἀλλήλους.
Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἡδυνάμεθα νὰ παραθέσω-
μεν ὅτε παραδείγματα, οἷον βρώσεις τέκνων,
καὶ τιμωρίας πατέρων, καὶ θεομαχίας, καὶ ἐρω-
τας ἀθεμίτους καὶ ἄλλα παντάπασιν ἀνόσια ἐρ-
γα αὐτῶν, ἐφ' οἷς καὶ αὐτοὶ οἱ θυγῆτοι ἤθελον
μαίεσθαι.

Τὴν ἐκ τῶν εἰρημένων κακῶν προβαίνου-
σαν διαφθορὰν τοῦ ἀνθρώπου ἐξήγησαν πολ-
λοὶ τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων νὰ θεραπεύσωσι
διὰ σοφῶν καὶ φιλάνθρωπων ὑποθηκῶν καὶ
γνομῶν δικαίων, ὡς ἐδήλου αὐτοῖς ἡ ἐν ἡμῶν
ἐνοῦσα, ὡς προσέφηται, θεῖα δύναμις. «Τῷ δ'
ἐν ἡμῶν θεῷ, λέγει ὁ Θεὸς Πλάτων ἐν Τι-
μαίῳ, ξυγγενεῖς εἰμι κινήσεις αἱ τοῦ παντός
διανοήσεις καὶ περιφοραί. Ταύταις δὲ ξυνεπύ-
μενον ἕκαστον δεῖ τὰς περὶ τὴν γένεσιν ἐν
τῇ κεφαλῇ διαφθαμένους ἡμῶν περιόδους ἐξορ-
θοῦντα διὰ τὸ καταμανθάνειν τὰς τοῦ παντός
ἀριότητας καὶ περιφορὰς» (4). Τοιαῦτα δὲ γνό-
μαί εἰσιν αἱ τῶν γνωρίμων σοφῶν καὶ νομο-
θετῶν Πυθαγόρου τε καὶ Ζαλευκῶν καὶ Χα-
ρώνδα καὶ ἄλλων τοιούτοις παραπλησίως ἀν-
δρῶν, ὅτι αἱ σοφαὶ νοουθεσίαι καὶ ὅπως
θεῖαι γνόμαι περὶ τε Θεῶν καὶ ἀνθρώπων
τοῦ Σωκράτους καὶ τῶν τοῦτον πολλῶν καὶ
ἐν ἐνόμῳ μαθητῶν, μάλιστα δὲ Ξενοφάντος

καὶ Πλάτωνος, καὶ τοῦ μαθητοῦ τοῦτον Ἀρι-
στοτέλους, καὶ τὰ τῶν Στωϊκῶν παραγγέλματα,
καὶ πᾶσι ἄλλων σοφῶν ἀποφθέγματα. Διὰ
τῶν εἰρημένων δικαίων καὶ παγκάλων παραι-
νέσεων τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων τὸ μὲν θεῖον
καθαίρεται πᾶς τοῦ ὁύπου, δὲ προσήκειν
αὐτῷ ἡ μυθολογία, τοῖς δ' ἀνθρώποις ἐδεί-
κνυτο ἡ πρὸς τὴν ἀρετὴν δόξας, ἥτις ἀπολο-
γεῖτο τραχέα μὲν τὴν ἀρχὴν καὶ χαλεπὴ οὖσα,
εἰτα δ' αἰετὸς φέρουσα πρὸς εὐδαίμονα βίον,
καθάπερ ὁ Ἡσίοδος εἶπεν.

Τῆς δ' ἀρετῆς ἰδεῖσθαι Θεοὶ προπαράσκειν ἔθνη
Ἀθάνατοι μακρὸς δὲ καὶ ὄρεος οἶμος εἰς αὐτὴν
Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον ἐπὶ δ' εἰς ἄκρον ἱκνᾶται,
Ῥηιδίη δὲ ἔπειτα πέλει χαλεπὴ περ ἑοῦσα (1).

Ἐννοήσαντες δ' οἱ εἰρημένοι διδάσκαλοι
ὅτι ἅπαντα τὰ καλὰ καὶ χρηστὰ εὐδοκῶνται
καὶ προκόπτονται, μάλιστα δὲ ἡ πολιτεία διὰ
τῆς χρηστῆς τροφῆς καὶ παιδείας τῶν παιδῶν,
μονοῦν καὶ ἅπαντες συμβουλευουσιν ταύτης
μάλιστα ἐπιμελητέον διότι ἐκ τῆς ἐκ παιδῶν
ἀσκήσεως τῶν ἀρετῶν καὶ καλῶν ἐπιτηδεύμα-
των πλάσσεται καὶ κηροχύτεται ἡ ψυχὴ, ὡς ὁ
παρὰ τῷ Στοβαίῳ Ἰππόδαμος πᾶν καλὸς λέ-
γει. «Τὰ δὲ ἔθνη καὶ ἐπιτηδεύματα πλάσσει
καὶ κηροχυτεῖ τὴν ψυχὴν, φυσίωσιν ἔμποι-
εῖντα διὰ τῆς συνεχέως ἐνεργείας» (2). Ὁ
δὲ Πλάτων ἐν Μενεξένῳ περὶ πολιτείας λέ-
γει. «Πολιτεία γὰρ ἀνατροφή ἀνθρώπων ἐ-
στὶ, καλὴ μὲν, ἀγαθὴ, μὴ καλὴ δὲ, κακὴ».
ὁ δὲ παρὰ Στοβαίῳ Διωτογένης. «Ἀρχὴ πολι-
τείας ἀπάσης νέων τροφὴ». Συμβουλευουσιν
δὲ μάλιστα ν' ἀσκήσωσι οἱ νέοι ἐκ παντὸς τρέ-
πον τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀλή-
θειαν. Τὴν δικαιοσύνην ὡς αἱ Γραφαὶ συ-
ναγωγὴν ἀπασῶν τῶν ἀρετῶν καλοῦσι, καὶ ἐ-
νωσιν πάντων τῶν κακῶν καὶ ἀγαθῶν, καὶ
μακαρίου βίου χορηγόν, ὡς δηλοῖ ὁ Παροι-
μιογράφος λέγων. «Ἐν ὁδοῖς δικαιοσύνης
ζωὴ» (3). ὁ δὲ Σολομὼν. «ἡ δικαιοσύνη ὅψοι
ἔθνος» (4), οὕτω καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες κρα-
τίστην ὑπελάμβανον τὴν δικαιοσύνην καὶ μη-
τέρα ἀπασῶν τῶν ἀρετῶν, ὡς ὁ Θεόγνις λέγει.

Ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶς ἀρετὴ ἐστὶ (5).

ὁ δὲ Πίνδαρος συμβοῦλεται τῷ Ἰέρωνι νὰ διοι-
κῇ μετὰ τοῦ πηδάλιου τῆς δικαιοσύνης.

Μὴ παρῇ καλὰ νῆα—

μα δίκαιον πηδάλιον στρατῶν (6).

Ὁ δὲ χρυσοῦς Ξενοφὼν κρείττετον μάθημα
τῶν νέων τὴν δικαιοσύνην ὑπολαμβάνων, ποιεῖ
ἐν τῇ Κύρου παιδείᾳ τοὺς παῖδας τῶν Περ-

(1) Ἡσιόδ. Ἔργ. καὶ Ἡμ. 289.

(2) Στωβ. σελ. 249.

(3) Παροιμ. ιβ', 28.

(4) Σολ. 14, 84.

(5) Θεογ. 270.

(6) Πινδ. Πυθ. α', 166.

(1) Σοφοκ. Οἰδίπ. ἐπ. Κολ. 969.

(2) Εὐριπ. Ὀρέστ. 684.

(3) Ἀριστοφ. Νεφ. 1079.

(4) Πλάτ. Τιμ. 90.

σῶν φοιτῶντας εἰς ἐπιτήδεια διδασκαλεῖα, καὶ διδάσκοντας μανθάνοντας δικαιοσύνην (1)· διότι ἔστιν ἐν αὐτοῖς δικαιοσύνη, κατὰ τὸν Σωκράτην, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γένηται τις ἀγαθὸς πολίτης· «Οὐχ οἶόν τε ἔστιν δικαιοσύνης ἀγαθὸν πολιτὴν γενέσθαι». Ἀλλὰ καὶ δὲ πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει, ὅτι ὁ δικαιοσύνην ἀσκῶν γίνεται θυμῶς τῷ Θεῷ, ὅστις εἰν' αὐτὸς ἡ δικαιοσύνη· «Θεός, λέγει, οὐδ' αὖτις οὐδ' αὖτις ἔδδικος, ἀλλ' ὡς οἶόν τε δικαιοτάτος, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῷ ὁμοίωτον οὐδέν, ἢ ὅς ἂν ἡμῶν αὐτὸ γένηται, ὅτι δικαιοτάτος» (2). Ὡς δὲ τὴν δικαιοσύνην, οὕτω καὶ τὴν ἀλήθειαν, ἀρχὴν καὶ βάσιν τῶν ἀρετῶν ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι κατὰ Πίνδαρον λέγοντες·

Ἀρχὴ μεγάλῃς ἀρετῆς ὄναρ· Ἀλλ'—
θεῖα μὴ πταίης ἡμῶν
σύνθεσιν τραχεῖ ποτὶ φρεσίν.

Ταῦτά καὶ ὁ Δαυὶδ περὶ ἀληθείας λέγει· «Πᾶσαι αἱ ἐντολαὶ σου ἀλήθεια» καὶ «ὁ νόμος σου ἀλήθεια» (3). Τῆς ἀληθείας τὴν δύναμιν καὶ τὸ κάλλος ἐξείρων ὁ παρὰ Σοφ. Φιλήμων λέγει περὶ αὐτῆς, ὡς ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἐμπνεόμενος·

Ὅτι ἔστιν οὐτὲ ζωγράφος, μὰ τοὺς θεοὺς,
οὐτ' ἀνδριαντοποιός, ὅστις ἂν κλάσαι
κάλλος τοιοῦτον· ὅλον ἢ λήθει' ἔχει (4).

Διὰ τὴν τοιαύτην λοιπὸν δύναμιν τῆς ἀληθείας εἰς διάπλασιν χορηγῶν ἡθῶν παραινέει ὁ Χαρόνδας τοὺς γονεῖς νὰ συνεθίζωσι τοὺς παῖδας, νὰ φιλοῦσι καὶ ν' ἀσκῶσι τὴν ἀλήθειαν, διότι ἐξ αὐτῆς, ὡς ἀπὸ σπόρου, ἐκφύονται ἡπασταί αἱ ἀρεταί· «Χρὴ συνεθίζειν, λέγει, ἐκ παιδῶν, κολάζοντας μὲν τοὺς φιλοψευδεῖς, φιλοῦντας δὲ τοὺς φιλαλήθεις, ἵνα ἐμφυσιῶται ἐκάστῳ τὸ κάλλιστον καὶ σπερματωδέστατον τῆς ἀρετῆς» (5).

Πάνν ὁρθῶς οἱ ἀρχαῖοι ὑπελάμβανον τὰς προεργημένας δύο ἀρετὰς μητέρας τῶν ἡλλων, καὶ χορηγοὺς εὐδαίμονος καὶ μακαρίου βίου, ὡς καὶ ὁ Δαυὶδ ἐδήλωσε περὶ αὐτῶν λέγων· «Κύριε, τίς παροικίῃ ἐν τῷ σκηνώματί σου;... ὁ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην καὶ λαλῶν ἀλήθειαν ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ» (6). Ἀπᾶς δὲ τὰς ἀληθείας οἱ ἀρχαῖοι πανταχοῦ τῶν ἔργων αὐτῶν καταγράφουσι, θαυμαστῶς ἐκείροντες τὴν δύναμιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν τοῖς ἀνθρώποις προσγιννομένην ὠφέλειαν.

Αἱ εἰρημέναι ὑποθήκαι καὶ γνώμαι εἰσὶν ὁμολογουμένως θεῖαι καὶ σωτήριαι, διότι ἀπορρέουσιν ἀπ' αὐτῆς τῆς αἰωνίου ἀληθείας, ὡς πάνν ὁρθῶς ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς Ἰουστίνος εἶπεν· «Ἐκαστός τις (τῶν ἀρ-

χαίων φιλοσόφων) ἀπὸ μέρους τοῦ σπερματικοῦ λόγου τὸ συγγενὲς ὁρᾶν καλῶς ἐφθέρχεται» (1)· οὐκ ἡδυνήθησαν ὅμως νὰ ἐξαγάγῃσι τὸν ἐνθρονον ἀπὸ τῆς σκολιᾶς εἰς τὴν ὀρθὴν φέρουσιν πρὸς αὐτήν. Διὰ τὴν ὀρθοτέλειαν ὁ τάνθρωπιν καλῶς ἐρευνήσας, καὶ τῆς λογικῆς πατρὸς καὶ διδάσκαλος γενόμενος, ἡμάρτηκεν ἐν τῇ περὶ τούτου κρίσει. Οὗτος ὁ μολογεί ὅτι ἔκπασαι σχεδὸν αἱ ἀλήθειαι εὐρέθησαν, οὐκ ἔσχαται ὅμως τῆς κακίας· διότι αἱ μὲν οὐ συνήκται, τοῖς δ' οὐ χροῦνται γινώσκοντες» (2). Ἐκ τῆς ἱστορίας ὅμως διδασκόμεθα ὅτι ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ πολλοὶ ὄντες τῶν Ἀριστοτέλους τὰς σοφωτέρας καὶ λαμπροτέρας τῶν εἰρημένων ὑποθηκῶν συνέταξαν καὶ κοινοτέρας κατέστησαν. Ἰδίᾳ δὲ οἱ ἐλλόγιμοι τῶν Ῥωμαίων ἔπαντα τὰ γενναῖα τῶν Ἑλλήνων κινήματα καὶ σοφὰς γνώμας μετήνεγκον εἰς τὰ ἔργα αὐτῶν, μάλιστα δὲ ὁ ὀνομαστός Κικέρων ἐν τῶν Ἑλλήνων ἀπηνθίσαι τὰς καλλίστας αὐτῶν παραινέσεις καὶ γνώμας ἐν τῷ περὶ καθηκόντων βιβλίῳ, ὁ officii καλουμένῳ, ὅπερ ἐδώρησται πολυτιμώτατον δῶρον τῷ νῦν, πρὸς ὃν σφόδρα ἐπαίνων τοὺς διδασκάλους Ἑλλήνων, ὅτι οὕτω πάντα εὖρον, καὶ οὐκ ἔχοντες ὠφέλειαν καὶ μετὰ θάνατον ὠφελούσι τοὺς ἐντυγχάνοντες αὐτοῖς λέγει· «Neque solum vivi atque praesentes studiosos discenti docent, sed hoc idem etiam post mortem, monumentis litterarum assequuntur. Nec enim locus ullus praetermissus est ab iis, qui ad leges, qui ad mores, qui ad disciplinam reipublicae pertineret: ut otium suum ad nostrum negotium contulisse videantur» (3). Καὶ ὅμως ἐκ τῆς ἱστορίας γινώσκουμεν ὅτι ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Κικέρωνος, καὶ ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων οὐ μόνον τῶν διεσπαρμένων καὶ ἐξωλῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν πάντων ἐπὶ χορηγότητι ἐκαιννομένων ὑπερφύως ὡς εἶχε διαφθαρεὶ καὶ ἐξαχρειωθῇ τὸ ἀνθρώπινον γένος. Οὐκ ἔτι ἐνδομίζον θεοὺς οὐκ ἔτι ἐπίστευον ἀθανάσιαν ψυχῆς· «post mortem nihil, ἔπαντες ἐπὶ Νέρωνος ἔλεγον, ipsaque mors nihil». Μῦθον δὲ καὶ πλάσμα ὑπελάμβανον τὰς μετὰ θάνατον τιμωρίας καὶ κολάσεις καὶ αὐτοὶ οἱ παῖδες, ὡς δηλοῖ ὁ Γουβενάλιος λέγων· «esse aliquos manes, et subterranea regna, nec pueri credunt» (4). Ἐντεῦθεν φοβερά, ὡς εἰκός, ἐπεπόλινεν ἡ κακία ἐπ' ἔκπασαν τὴν γῆν. Πᾶς τις βδέλυ-

(1) Ἰουστ. Ἀπολ. Β', 97.

(2) Ἀριστ. Πολιτικ. Β', Β. 10.

(3) 1, 44.

(4) Sal. β.

αἰεὶ καὶ φοίτῃ ἀκούων τὴν πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους καὶ δούλους ὠμότητα καὶ ἀπανθρωπείαν τῶν Ῥωμαίων. Χιλιάδες τούτων ἐξετέλειον, ὡς διδάσκει ἡ ἱστορία, εἰς μεγάλην θέρσιν, ὡς εἰς σφαγεία, ἐνθα πρὸς τέρψιν ἀτεροῦ τῶν πολιτῶν ἢ κατέσφαζον, καὶ ἐκρεοῦρον ἄλλήλους, ἢ παλαίοντες πρὸς αἰμοβόρῃ θηρία κατεσπαράσσοντο. Ὁ πολλὰ ἐκιννοῦμενος αὐτοκράτωρ Τραϊανὸς, ἱστορεῖ Δίων ὁ Κρίσιος, ἀπ' οὗ ἡλθεν εἰς τὴν Ῥώμην, χειρωμένους τοὺς Ἀδάς, ἐποίησεν ἐν τρισὶ καὶ ἑκατὸν ἡμέραις θάλας, ἐν αἷς μύριοι κοιμήθη καὶ μύρια καὶ χίλια θηρία κατεσπαράσσοντο καὶ κατεσπαράχθησαν. Ἐν τούτοις Πλίντος ὁ νεώτερος ἀναγράφει ἐξείρεται τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Τραϊανῆ (1). Ἡ γυνὴ καὶ ὁ γάμος ἦσαν ἐν ὀνείδει. Τὸ βρεῖν ἀνηλεὺς ἀπεβρίβοντο. Ὁ παρὰ φύσιν ἱερὸς πᾶσι ἐνιμάτος, καὶ ἐν μαίῃον ἐτίθητο μοῖρα ἢ ὁ φυσικός· καὶ αὐτὸς ὁ Κικέρων φιλόσοφος τῶν Ῥωμαίων καὶ τὸ σέμνωμα αὐτῶν ἀνεφύθησεν ἐπαινεῖ τὸ ἄθλιον τοῦτο πάθος ἐν τῷ περὶ φύσεως θεῶν ἔργῳ (De natura Deorum). Τὰ ἔθνη οὐδέμιν διεπέλασσον. Ἡ διάνοια ἦν δούλη τῆς βίας καὶ τῶν παθῶν. Τὸ ἀνθρώπινον δὲ γένος ὁμοίαν, ὡς πάνν καλῶς λέγει ὁ φιλόχριστος Ἀβουνας, πρὸς χάος καταλειμμένον ὑπὸ τοῦ πειθήματος τοῦ Θεοῦ (2).

Ἐκ τῶν εἰρημένων οὖν κατάδηλον γίνεσθαι, ὡς φίλοι μαθηταί, ὅτι ἡ συναγωγὴ ἢ ἡ κατάταξις τῶν ὅψ' Ἑλλήνων ἰδίᾳ εὐρεῖσθαι ἀληθείαν, καὶ ἡ ἐπὶ πλέον διάδοσις αὐτῆς ἐγένετο ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες ἐφάσσαν ἀπάσης σχεδὸν τῆς οἰκουμένης, οὐκ ἔσχαται ὅμως νὰ σώσωσι τὸ ἀνθρώπινον ἔθνος ἀπὸ τῆς κακίας, καὶ ἀναστήσωσιν αὐτὸ ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς ἀπωλείας, εἰς δὲ κατηνέχθη ὁ τυλαίτωρ αὐτό. Οὐκ ἦν ἔρα τὸ εἰς ἐν ὁπταγμῇ τῶν ἀληθειῶν, οὐκ ἦν ἡ δικάσις αὐτῶν, φίλε Ἀριστοτέλες, οὐκ, ἀλλ' ἡ κέρως καὶ κέρως εἰς τὰς ἀληθείας διδοῦσα, καὶ ὡς ἐπὶ μαγνήτι προσέλκουσα αὐτὰς ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν καὶ πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Ἐξ αὐτῆς ἡ πρὸς τὸν Θεόν καὶ τὸν ἄνθρωπον ἀγάπη κατεκταίνοντο ἡπασταί αἱ ἀρεταί· διὰ καὶ ὁ Κύριος εἶπεν· «Ἐν ταῖς ταῖς δυνάμει ἐντολαῖς ἡμῶν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμονται» (3). Ὁ δὲ Θεοφύλακτος Παῦλος π λ η ρ ω μ α ν ὁ καλεῖ τὴν ἀγάπην (4). Οὕτως, φίλοι μα-

θηταί, βλος ὁ δεκάλογος οὐκ ἔστιν αἰμὴ ἀγλαόκαρπον δένδρον ἀγάπης ἐκ δέκα κλάδων ἀποτελούμενος. Τοὺς μὲν κλάδους ἐγγίνωσκον, ὡς εἶπομεν, οἱ ἀρχαῖοι, τὸ δένδρον ὅμως, ἐξ οὗ τὰ γενναῖα στελέχη λαμβάνουσιν ἐκμάδα καὶ ζωήν, ἡγνύουν. Εἰ μὲν ἐγγίνωσκον, δὲν ἦσαν τοσοῦτον ἀθροιστικῶς ἀπολογεῖσθαι περὶ τῆς εἰς δύο διακρίσεως τῶν ἀνθρώπων, εἰς δούλους καὶ εἰς ἐλευθέρους, ὡς ὁ σοφὸς Ἀριστοτέλης ἔσοφα πολλὰ περὶ δούλων λέγων, τελευτᾷ εἰς τοῦτο· «Ὅτι μὲν τοῖς ἐν εἰσὶ φύσει τινὲς, οἱ μὲν ἐλεύθεροι, οἱ δὲ δούλοι, φανερόν· οἷς καὶ συμφέρει τὸ δουλεύειν καὶ δίκαιόν ἐστιν». Ἐπιπικέστερα περὶ αὐτῶν ἀποφαίνεται ὁ Πλάτων. Ὁ σοφὸς οὗτος, ὃν ἔπαντες οὐκ ἀτόπως προάγγελον καὶ προοίμιον τοῦ χριστιανισμοῦ καλοῦσιν, ὡς δηλοῦσιν οἱ γνωριμώτεροι τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες διαβρήδην ἀποκαλοῦσι τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν, ἰδίᾳ δὲ τὸν Πλάτωνα, ἀποβέβηκεν τῆς κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίας (1), ἐνεφορεῖτο ἀπασῶν τῶν ἀληθειῶν, καὶ αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἀγάπης. Ταύτης τὰς ιδιότητας περιγράφει μὲν, καθὼς καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ἀλλ' ἀποδίδει αὐτὰς εἰς γῆνα καὶ ἀλλότρια τῆς ἀγάπης, ἡ τις κατὰ τὸν αὐτὸν Παῦλον εἶναι «ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν» (2). Τὴν ἀληθὴ ἀγάπην εἶχεν ἐν νῷ καὶ ὁ ἐξοχώτερος τῶν ἐν θνητοῖς φιλοσόφων Πλάτων, ἀλλὰ μὴ εὐρίσκων ζῆτον αὐτὴν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐφαντάζετο ἐν οὐρανοῖς, ὅθεν προσώφα πως ὅτι μέλλει μίαν ἡμέραν νὰ καταβῇ αὐτῇ· δηλον δὲ τοῦτο γίνεσθαι ἐξ ὧν ὁ Σωκράτης ἐν τῷ δευτέρῳ Ἀλκιβιάδῃ λέγει πρὸς τοῦτον πορευόμενον πρὸς θυσιᾶν εἰς τὸν ναόν, καὶ ἐρωτῶντα τί νὰ αἰτήσῃται τοῦ θεοῦ· ὁ δὲ συμβουλεύει αὐτὸν νὰ περιμείνῃ, ὥς ἂν ἔλθῃ ὁ ἀληθὴς Θεός, πικρὸν οὖν θέλομεν μάθει· «ὡς δὲ πρὸς Θεοὺς καὶ πρὸς ἀνθρώπους διακρίτῃται»· ὁ δὲ θαυμάσας καὶ πεισθεὶς περιτίθηται τῷ Σωκράτει, ὃν ἐκόμιζε τοῖς θεοῖς στέφανον λέγων· «Τοῖς θεοῖς δὲ καὶ στεφάνους καὶ τῶν ἄλλων πάντων τὰ νομιζόμενα τότε δώσωμεν, εἴαν ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐλθοῦσαν ἰδῶ ἡξει δ' οὐ διὰ μακροῦ τούτων θελόντων» (3). Πρὸς τὰς ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐκδηλουμένας ὕψους χριστιανικῆς ἀληθείας ἐκπληγὴς ὁ Κλήμης ἐκφωνεῖ ἐνθουσιαστικῶς· «Εὖγε, ὦ Πλάτων, ἔπαφσαι τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ μὴ ἀποκῆμης ξύν μοι λαβὼν τῆς ζήτησεως τάραχον πέρι» (4).

Ἀληθῶς, φίλοι μαθηταί, ἡ ἀγάπη, ἡν ἐνόει ὁ Πλάτων, ἐγένετο ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ, ὅτε

(1) Παν. πανηγ. 32.

(2) Aug. Nicolas études philos. sur le Christianisme. Lib. 1. IV 230. (Τὸ πολέμιον καὶ χριστιανικὸν τοῦτο ἔργον μετηνέχθη εἰς τὴν ἡμετέραν ἑκδοσὶν ὑπὸ Π. Βραῖλα Ἀρμένῃ).

(3) Ματθ. κβ'.

(4) Ρωμ. ιγ' 10.

(1) Κλήμ. Ἀλεξ. προορ. 1. κεφ. 5.

(2) Ρωμ. η' 35—39.

(3) Πλάτ. ἐν Ἀλκιβ. β'.

(4) Κλήμ. προορ. πρὸς Εὐλ. 6, 116.

(1) Ξενοφ. Ἠέρ. Παιδ. Α. 26.

(2) Ἀπομν. 4, 8, 14.

(3) Φιλ. ρη' 141.

(4) Φιλίπ. ιε' σελ. 328.

(5) Σοφ. σελ. 389.

(6) ἰδ' 1, 2.

τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἤλθε, πᾶσιν ὁρατὴ καὶ νοητὴ. Ἀπὸ δὲ τοῦ Γολγοθᾶ, ἔνωθεν τοῦ σταυροῦ, ἐκ τῆς καρδίας τοῦ Θεανθρώπου ἐσχύθησαν ἐφ' ἡμᾶς τὴν γῆν αἱ φλόγες τῆς θείας ἀγάπης, ὡς ἡθέλησεν αὐτὸς ὁ Θεός, καθ' ὃ εἶπε· «πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ γῆς καὶ τί ἐτι θέλω εἰ ἢ πῦρ ἵσθαι» (1). Τότε μετεστράφη ἡ ἀγάπη τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῶν κτισμάτων εἰς τὸν κτίστην, εἰς τὸν Θεόν· τότε εὐρον οὗτοι ζωὴν αἰώνιον, ἐλευθερίαν καὶ εἰρηνικότητα. ἕκαστος δὲ καὶ αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ τῆς νῦν ζωῆς, ἀλλ' ἐν Θεῷ, οὐχὶ ὡς πρότερον ἐν ἑαυτοῖς.

Αὕτη ἡ ἐν Χριστῷ ἀγάπη ἐκατομύρια μαρτύρων τοῦ χριστιανισμοῦ ἥρωας ὀνομαστοὺς ἀπέδειξε· ἐξ αὐτῆς μυριάδες ἔθυσαν τὴν σφαιερὰν ψυχὴν ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων· ἐν ᾧ παρ' ἀρχαίους εὐάριθμοι μνημονεύονται τοιοῦτοι, καὶ οὗτοι ὡς ἐπὶ τὰ πολλὰ ἐκ φιλαυτίας ἐλευνόμενοι. Ἔργα τῆς εἰρημίνης ἀγάπης εἰσὶν ἡ ἀπανταχοῦ ἰδρυθεῖς νοσοκομεῖαι, ὁρφανοτροφεῖαι, πτωχοκομεῖαι, βρεφοκομεῖαι καὶ ἄλλων φιλανθρωπικῶν ἔργων, ἅτινα ἡγνύουσιν οἱ ἀρχαῖοι· διότι ἐλείπευ ἐξ αὐτῶν ἡ πρὸς τοιαῦτα ἀγγέλων ἔργα παρορμηθεῖ τὴν καρδίαν ἀγάπη. Ἀπαντα δὲ τὰ μεγάλα καὶ ἱερὰ ἔργα τῶν πατέρων ἡμῶν εἶναι ἔργα τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης καὶ πίστεως. Ἦκουσα διηγούμενον ἄνδρα, ᾧ ὄνομα οὐκ ἦν, ὅτι ἡρώτα ποτὲ αὐτὸν ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος, ὁ μακαρίτης Ὁθων, ὅστις προθυμώτατα εἶπερ τις καὶ ἄλλος, πάντα ἐν παντὶ καὶ διὰ παντὸς ἡρώτα καὶ ἐξήταζε τὰ τῆς νέας τοῦ πατρίδος, τῆς Ἑλλάδος, ἦν πολλὰ καὶ αὐτὸς ἡγάπησε, καὶ ὁ πατέρας καὶ σέπτος οἶκος αὐτοῦ, ἰδίᾳ δὲ ἐξήταζε πῶς οἱ Ἕλληνες τότε ὀλίγοι ὄντες καὶ πένητες, παντοῦ δὲ, ἔνευ ἔρχοντο, ἔνευ πολιτείας, ἔτακτο δ', ὡς εἰκός, καὶ ἀνήμεροι ἡδυνήθησαν ἐπὶ τοσοῦτον νὰ κατορθώσωσιν οἷον κατώρθωσαν κατόρθωμα. Ὁ δὲ ἐν ὀλίγοις μὲν, σημαντικῶς δὲ ἀπεκρίθη· «Διὰ τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης καὶ πίστεως, βασιλεῦ, διὰ τῆς τῶν πατέρων θρησκείας. Αὕτη, βασιλεῦ, ἐπύρωσε τὰ στήθη ἡμῶν, φερόμενων ἐπὶ τῶν πετρῶν αὐτῆς». Ὁ μακαρίτης Ὁθων γινώσκων αὐτόθεν τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων συνωμολόγησεν.

Ἐκ τῆς αὐτῆς δὲ χριστιανικῆς ἀγάπης ἐφλέχθη καὶ ἡ καρδία τῶν πλουσίων ὁμογενῶν. Οὗτοι πάνυ καλῶς συνιδόντες, ὅτι ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ἀυτονομία τοῦ ἔθνους ἡμῶν δὲν θέλουσιν εὐδοθεῖ, καὶ ἀπενέγκει τοὺς ἀγλαοὺς καρπὸς· ἄνευ τῆς πνευματικῆς προόδου καὶ τῆς ἡμερώσεως τῆς χώρας, προθυμώτατα ἀνέφωξαν τὸ ταμεῖον αὐτῶν καὶ ἐξέχυσαν ἅτινα διὰ μόχθων πολλῶν ἐκτίσαντο ἀργύρια εἰς διάδοσιν τῆς παιδείας. Ἐκ τούτων ἐγένοντο πολλοὶ

(1) Λουκ. ιβ'. 49.

τε καὶ ἄλλοι καὶ οἱ φιλογενέστατοι Ζωσιμάδαι, τέκνα ὅντα τῆς πολυκλείτου τῆς Ἡπείρου χώρας. Ὁ Θεὸς ὅστις «φιλεῖ, κατὰ τινὰ ποιητὴν, συγκάμνειν τῷ κάμνοντι», κατιδὼν τὴν βουλὴν καὶ προθυμίαν αὐτῶν ἀπέστειλεν αὐτοῖς συλλήπτορα τὸν ἐκ Χίου σοφὸν Κοραῖον. Τοῦ φιλοπάτριδος τούτου ἀνδρὸς ἡ καθαρά καὶ ἐφραδὴς γλώσσα, αἱ σοφαὶ νοουθεσίαι, καὶ αἱ ἔνδοξαι παραινέσεις, ὧν εἰσι πλήρη τὰ φιλολογικὰ καὶ τίμια συγγράμματα αὐτοῦ, γίνονται φωνήεντες μάρτυρες τῆς συνέσεως καὶ σοφίας, ἰδίᾳ δὲ τοῦ κατὰ Χριστὸν ἡθους αὐτοῦ, ὅπερ προσμαρτυρεῖ ἄλλα τε πολλὰ καὶ ἡ σφραγὶς, ἐφ' ἧς τὸ πρῶτον τὴν ἔμπορίαν μετερχόμενος ἐγράφε τάδε:

ΒΙΟΝ ΠΟΡΙΖΟΥ ΠΑΝΤΟθεν ΠΛΗΝ ΕΚ ΚΑΚΩΝ.

Ἐκ τῶν πατρικῶν συμβουλῶν τοῦ Κοραῖ πρὸς τοὺς οἱ γενναῖοι Ζωσιμάδαι καὶ προτρέπομενοι οὐκ ὤκνησαν νὰ ἐκχύσωσι τὸν πλοῦν αὐτῶν πλοῦτον εἰς τὴν πνευματικὴν προκοπὴν τῶν ὁμογενῶν, ἀναθέντες εἰς τὸν χρηστὸν τοῦ γένους διδάσκαλον τὴν ἐκδοσὶν τῆς Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης, ἥτις ὁμολογουμένως ἐγένετο κέντρον τῆς εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας προθυμίας καὶ ἐφέσεως τῶν Ἑλλήνων.

Τοῖς εἰρημίοις μεγαθύμοις ἀνδράσι λογιστέοι καὶ οἱ Βαρβάκαι, οἱ Πόζοι, οἱ Σίμαι, οἱ Ἀβέρωφ καὶ ἄλλοι φιλοπάτριδες Ἕλληνες, ἐν οἷς καὶ οἱ ἰδρυταὶ τῆς Ριζαρείου σχολῆς, οἱ ἀδελφοὶ Μάνθος καὶ Γεώργιος οἱ Ριζαῖοι. Ἐκ τῆς αὐτῆς πολυτλήμονος, ἀεὶ δὲ φιλέλληνος χώρας τῆς Ἡπείρου ὄντες οἱ ἀοίδιμοι οὗτοι ἄνδρες, ὀρμηθέντες ἐξ ἀγάπης τῶν ὁμογενῶν νὰ νεκρώσωσιν ἑαυτοὺς, ὥπως παρὰσχῶσιν ἀναψυχὴν καὶ ζωὴν εἰς τὴν ἀγαπητὴν πατρίδα. Ἐγνώσαν οὖν δ. α. τοῦ πλοῦτον, ὃν ἐκ τῆς ἐμπορίας μόχθοις καὶ κινδύνοις συνέλεξαν, καὶ ὃν συνετὴ οἰκονομία οὐ μικροῦ λόγου ἀπέτασσεν νὰ ἰδρυσθῶσιν ἐν Ἀθήναις σχολὴν ἱερὰν, ἐν ᾗ νὰ διδάσκωνται νέοι ἐκ παντὸς τοῦ Ἑλλ. ἔθνους τὴν ἐν Χριστῷ παιδείαν ἰδίᾳ, ἥτις ὁμολογουμένως «φωτίζει τὸν νοῦν, θυμίζει τὰς δυνάμεις τῆς καρδίας, ἀγιάζει τὴν διάνοιαν, ἀνδρίζει τὴν ψυχὴν», ἥτις τέλος τῆς λείας ἀπεργάζεται ἄνδρας τινὲς ἔργων καὶ τοὺς ἀρχομένους. Ὁ Θεός, ὃς βλέπει τὰς ἀγαθὰς προαιρέσεις τῶν ἀνθρώπων, καὶ ποιεῖ τὰς φιλανθρωπικοὺς βουλάς αὐτῶν εὐδοθεῖσαι, χειραγωγεῖ καὶ τὴν σχολὴν τήνδε, καὶ κατευθύνει αὐτὴν πρὸς τὸ καλὸν τοῦ τέλους. Ναί, φίλοι, ἐκ Θεῆς ἀντιλήψεως ἡ σχολὴ ἡ Ριζαρείου παντάπασιν πληροῦ τοῦ προορισμοῦ τῆς. Οἱ Ριζαῖοι μαθηταί, καίτοι πολλὰ ἔχουσι τὰ λυποῦντα ἀποφοιτῶντας, τρέπονται ὅμως, παρορμηθέντες ἐξ ἧς παιδεύονται παιδείας, καὶ πᾶνται ἀγωγῆς οἱ μὲν ἐκ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΝ ΤΩ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ

ΚΑΙ Η ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΕΙΑ

Οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ὑπῆρξε ποτε χρόνος, καθ' ὃν, οὔτε σπέρμα, οὔτε ἐμβρυον πλάσμα, οὔτε κτῆνος, οὔτε ἀνθρώπινον ὃν ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ γὰρ ὑπέρτατη πολλὰς μεταβολὰς κατὰ διαφόρους περιόδους, κατὰ μακρὰ διαλείμματα. Φαινόμενα πολλοῦ λόγου ἔχοντα, ὡς εἶναι τὰ λείψανα τῶν ἀπείρων ὁργανικῶν σωμάτων εἰς τὰ βῆθη καὶ εἰς τὰ ὕψη τῆς γῆς, ἡ πρὸς ἑλληλα διαίεσις ἡ ἡ σύνθεσις τῶν ὁρῶν, αἱ σχέσεις τῶν ὁργανικῶν αὐτῶν στρωμάτων καὶ πλείστα ὅσα ἄλλα, μαρτυροῦσιν, ὅτι κατ' ἀρχὰς ἦτον αὕτη πελώριος τις πενυρακτωμένος ὕρκος ἐν βυσσὶ ἐδρισκόμενος καταστάσει. Ὁ ὕρκος οὗτος ἔδει ἐν τῇ παρελεύσει τῶν αἰώνων κατὰ μικρὸν νὰ ψυχραίνῃ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, ν' ἀποταλίσῃ φλοῖον τινα, καί, προχωρῶν ἐκ τῶν ἐξωθεν πρὸς τὰ ἑσω, καταψυχόμενος καὶ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον παχύτερος καθιστάμενος ν' ἀποταλίσῃ, ἐπὶ τέλους, λιθόσφαιραν οἷαν ἡμεῖς τὴν βλέπομεν σήμερον. Πάντες οἱ βιολόγοι, πάντες οἱ γεωλόγοι ἀνακηρύττουσι τοῦτο.

Τὰ φαινόμενα ταῦτα πρὸ πολλοῦ ἐπέσυραν τὴν προσοχὴν τῶν φυσιοδιφῶν. Θαρραλέα καὶ εὐγενῆ πνεύματα, ἀπηλλαγμένα δεισιδαιμονικῶν καὶ ψευδῶν δοξασιῶν, ἀπὸ πολλῶν αἰώνων ἐπαδόθησαν εἰς τὴν ἐρευναν τοῦ Σόμπαντος. Αἱ παντοῖαι ἀνακαλύψεις, ἡ γεωλογία, ἡ φυσική, ἡ χημεία, ἡ πρόοδος ἐν γένει κατὰ τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας ὑπῆρξε τεραστία. Ἡ ἐρεῖρσις ἐργαλείων πολλαπλασιαζόντων τὴν δεξιότητα τῆς ἀνθρωπίνης ὁράσεως ἐβύθισεν ἡμᾶς εἰς τὰ βῆθη τῆς ἀβύσσου, ἀπεκάλυψεν ἡμῖν τὴν ἀτελεύτητον παραγωγὴν δύναμεων, ὧν ἡ διαρκὴς δὲν εἶναι σύμφυτος πρὸς τὴν τῆς ὕλης, καὶ ὕψωσε τὴν διάνοιαν ἡμῶν εἰς τὴν παγκόσμιον ἐκείνην δύναμιν, ἥτις ἐδημιούργησε τὰς ἀπειροπληθεῖς ταύτας φλογίνας σφαίρας, ὡς ὁρῶμεν, αἰτίνας, ἐν ταῖς ἀκαταμετρήτοις αὐτῶν περιφοραῖς διαστειροῦνται ἄνευ παρεκτροπῆς, ἄνευ συγκρούσεως καὶ πλήρεις ἀτελευτήτου ζωῆς καὶ κινήσεως.

Ἄλλ' ἡ ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι ὡς ἡ ἱστορία τῆς γῆς. Ἡ ἱστορία τῆς γῆς, ἥτις ὑπῆρξε ἐν ἀπειρομέγεθες χημικὸν ἐργαστήριον, ἱκανῶς διηλεκτικώθη καὶ πολλὰ ὀλίγα μένουσι δυσεξηγήτητα. Ἡ ἱστορία τῆς γῆς ἐξαγγέλλεται ἐν πολλοῖς διὰ χαρακτηριστῶν ἐκφανεστάτων, ἐνῶ, ἐξ ἐναντίας, ἡ εἰκὼν τοῦ ἀρχετύπου ἀνθρώπου οὐδαμῶς ἀποδεδειγμένης εὐφραδῆς ἢ ὑπάρχει. Ὁ χεῖμαρρος τῶν αἰώνων φαίνεται ὡς νὰ παρέσυρε τὰ πάντα, ὡς νὰ ἐκάλει φεν ἐπὶ τῆς τῆς ζήτημα τοῦτο διὰ σκοτούρας

(1) Ἰωάν. Α. δ. 10.

(2) Μαρθ. Ε. 19.

πυκνωτάτου. Ὁ ἄνθρωπος ἐπεφάνη ἐπὶ τῆς γῆς τελευταίος πάντων, καὶ ἡ ἱστορία του εἶναι πολὺ νέα, πέραν δὲ ταύτης τὸ πᾶν καλύπτει ζόφος· μόνον δὲ λεπτῇ, ὡς ἡμίφωτος ἀκτίς ἐξέρχεται ἐκ τοῦ βάθους τοῦ ζόφου τούτου, ἡ περὶ αὐτοῦ ἐν τισὶ μὲν καὶ αὐτὴ ἀληθής, ἐν πολλοῖς δὲ μετὰ μύθων καὶ δεισιδαιμονιῶν μεμιγμένη.

Ἐν τούτοις ἀδιάφορον ὅπως καὶ ἂν ἔχη, ὁ ἄνθρωπος ἡμέρην τινά, χρόνον τινά, εὐρέθη ἐφ' ἧς ἐν τῷ μέσῳ τῆς φύσεως.

Ἀλλὰ τίνα τρόπον τὸ ἐν αὐτῷ ἀνεφάνη ἐν τῷ μέσῳ τῶν κόλπων τῆς δημιουργίας;

Περὶ τούτου πολλὰ περὶ ἑσθ' ἡμερῶν! Πολλὰν χιλιάδων εἰδῶν ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἐπίσης ἀναρίθμητα εἰδῶν διακρίνεται ἐν αὐτῇ, ἀλλ' ἐν μόνον εἶδος ἀνθρώπων ὑπάρχει. Αἱ φαινόμεναι παραλλαγὰι αὐτῶν δὲν εἶναι εἰδῶν.

Θεωροῦμεν περιττὸν νὰ ἐρωτήσωμεν περὶ τούτου τοὺς ἀρχαίους σοφοὺς τῶν Ἑλλήνων, τὰ δαιμόνια ἐκεῖνα πνεύματα. Εἶναι περιττὸν νὰ συνομιλήσωμεν περὶ τούτου μὲ τὴν Ἰωνικήν, τὴν Πυθαγόρειον, τὴν Ἑλεατικήν Σχολήν, μὲ τὴν ὀφιστήν διανοητικήν ἀκμήν τῆς ἀθανάτου ἀρχαίας Ἑλλάδος. Θὰ παρέλθωμεν ἐν σιγῇ πρὸ τῆς γενέσεως τοῦ Μωυσέως, διότι τὸ παρελθὸν εἶναι παρελθόν καὶ τὸ ἐνεστὸς δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὸ παρελθόν. Διότι οἱ αἰῶνες παρέρχονται καὶ ἐν τῇ παρελεύσει τούτων τὰ πάντα ἀλλάσσονται, τὰ πάντα προχωροῦν. Διότι οἱ μετέωροι κόσμοι αἰωνίως κινῶνται. Διότι οὐδέποτε πᾶλλουσι αἱ αὐταὶ καρδίαι, οὐδέποτε ὁρῶσιν οἱ αὐτοὶ τῆς διανοίας ὀφθαλμοί. Διότι «ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐρευνεῖται ὅλη καὶ νύξ νυκτὶ ἀναργέλλει γνώσιν». Ὁ Θεὸς διέχυσεν ἐφ' ἡμᾶς αὐτοὺς τὴν ἀπεραντοῦ δημιουργίαν ἀπερρηκτὸν τινὰ δυνάμιν ἐμφανήσαντα, ὁρμήν τινα πρὸς αἰωνίαν πρόοδον. Τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο θέημα δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα περὶ αἰώνων καὶ αὐτομάτως, ἀλλ' εἶναι ἀποτέλεσμα ἀπορρήτων πνευματικῶν δυνάμεων, ἐν αἷς ἐκδηλοῦνται μία Παντοδυναμία, μία Σοφία ἡγεῖται, μία Θέλησις.

Μεταβαίνομεν λοιπὸν ὡς διὰ γιγαντιαίου ἔλματος εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους, μὲ τὴν ἐλπίδα, μὲ τὴν βεβαιότητα, ὅτι θὰ πληροφορησώμεν ἡμᾶς οὗτοι τίνα τρόπον εὐρέθη ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ μέσῳ τῆς φύσεως καὶ τίς ὁ προορισμὸς αὐτοῦ. Μεταβαίνομεν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ πολιτισμοῦ, εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἐπιστήμης. Μεταβαίνομεν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ ἀγνοῦ, τῶν τηλεγράφων, τοῦ ἡλεκτρικοῦ φωτός· εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Darwin καὶ τοῦ Virchow, τοῦ Haeckel καὶ τοῦ Moleschott, Büchner καὶ τοῦ Fouillée, εἰς τοὺς χρόνους τῶν μεγάλων φυσιοφῶν καὶ τῶν ἐξόχων

πνευματῶν. Ἀλλ' ἐννοεῖται, ὅτι μεταβαίνομεν καὶ εἰς τοὺς χρόνους ἀπλῶν μαθητηνομένων, μόλις δοκῶν ἐπιστημόνων ἀθῶν. Ἰδοὺ, ἐπὶ τέλους, μετέβημεν εἰς τὸν περίφημον δέκατον ἔνατον αἰῶνα καὶ ἰδοὺ εὐρομεν αὐτὸν, τῷ ὄντι, πλήρη φώτων, πλήρη ἐπιστημῶν καὶ πλήρη ἐλπίδων.

Πράγματι. Ἄν οἱ ἐνεστώτες χρόνοι θεωροῦνται χρόνοι λαμπροὶ τῆς λαμπρῆς τοῦ ἀνθρώπου πνεύματος ἐλευθερίας καὶ ἀνεκλύξεως, ἂν οἱ ὡκεανοὶ διαπλέωνται σήμερον ἀπ' ἀκροῦ εἰς ἄκρον, ἂν αἱ ἡπειροὶ διελευσθῶναι ὑπὸ τοῦ πυριφλεγόνος ὁρμήσαντος τῆς ἀνθρωπίνης, ἂν διὰ τοῦ τηλεγράφου διαλεγόμεθα εἰς ἀπεράντους ἀποστάσεις, ὡς διαλεγόμεθα, ὅταν ἐν ἐνὶ καὶ μότῳ βήματι ἀπ' ἀλλήλων ἐπέχωμεν, ἂν ὁ Ἑβραῖος ἀκηθάναιος τοὺς λόγους καὶ τὴν φωνὴν καὶ τὰς ἰδέας τοῦ πρὸ αἰῶνος ἀπ' ἑαυτοῦ ἀνθρώπου, ὅς ἐστι δυνάμεθα ν' ἀκούωμεν σήμερον ἀπαράλλακτος ὡς ἐξήνεγκεν οὗτος τοῦτος καθ' ἡμᾶς ὡς ἂν αἰετὶ, ἂν διὰ τοῦ ἀεροστάτου ἀνερχόμεθα ἀκῆκετοι πρὸς τὰ αἰθέρια ὕψη, τιθέμενοι ὑπὸ τοῦ πόδας ἡμῶν τὰς νεφέλας, ταῦτα πάντα ὁρῶνται εἰς τὴν πρόοδον τῶν πειραματικῶν ἐπιστημῶν, αἵτινες ἀνεπτύχθησαν κατὰ τὸν αἰῶνα τούτον.

Ἀλλ' ἐν τῷ μ' ὅσῳ τῶν μεγάλων τούτων ἀληθειῶν, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀκρατήτου ἡμῶν ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τῶν ἐπιστημῶν, αἰφνης ἔστημεν ἄφωνοι, ἐπὶ τῇ ὄψει τῆς βίως ἀποσδοκῆτος πρὸ ἡμῶν παρουσιασθείσης καταπληκτικῆς διαφωνίας αὐτῶν περὶ τοῦ παρμενίδου προβλήματος, ὑπερ κυρίως ἐνδιαφέρει δόλοκληρον τὴν ἀνθρωπότητα, περὶ τοῦ αἰωνίου δηλαδὴ προβλήματος τῆς δημιουργίας τοῦ ὁμοῦ κόσμου, περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ τοῦ πέραν τοῦ τάφου μέλλοντος ἡμῶν καὶ περὶ τῆς ἡθικῆς καταστάσεως τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς ἡθικῆς διαπλάσεως τῶν κοινωνιῶν. Καὶ ἰδοὺ, ὅτι αἱ ἐπὶ τοῦ αἰῶνος τούτου ἐλπίδες ἡμῶν ἐντέλως διεψεύσθησαν. Δυστυχῆ! Τῷ ὄντι, νῦν δὲν καλὸν κινεῖται κακοῦ.

Καὶ μέχρι μὲν τινος, αἱ πειραματικαὶ ἐπιστήμαι διίσταντο μὲν πως, ἀλλ' ἐνοῦντο εἰς ἐν φιλικῶς τὰς χεῖρας ἀλλήλων ἀπὸ τινῶν ὁμῶς δεκάδων ἑτῶν ἦλθον εἰς φοβεράν μεταβολὴν ὥσπερ. Ἡ μία, ἐν ἀπάσαις αὐτῆς ταῖς ἐρευνῶν ἀνακαλύπτει τὰ ἴχνη τῆς θείας παντοδυναμίας, ἀναγνωρίζει ὅσον δημιουργὸν τῶν πάντων καὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐξαπλοῦ οὕτω τὰς σωτηρίας, τὰς εὐεργετίας αὐτῆς· πέτρων γὰρ ἐφ' ἡμᾶς τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀὐτὴ ἐπέχει τὴν τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου πνεύματος, καὶ ὁ ἄνθρωπος τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων κατέστη δὲν πολιτισμένον, ἡμερον, εὐγενές, καὶ εἰς ἡμῶν, καὶ πάνσοφον καὶ πα-

νάρητον Θεὸν πιστεύον. Δεῦτε προσκυνήσωμεν τῇ Θεοπεσίᾳ ταύτῃ ἐπιστήμῃ· δεῦτε καὶ λατρεύσωμεν αὐτήν. Διότι ὑπῆρξεν, ὑπάρχει καὶ θὰ ὑπάρξῃ ὁ εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος, διότι ὁδηγεῖ αὐτὴν διὰ τῶν ἐρευνῶν τῆς εἰς τὴν τελειότητα, ὅσον τὸ δυνάτον, κατανοήσιν τῆς ὑπάρξεως τοῦ Παντοδυναμοῦ καὶ εἰς τὴν τελειότητα αὐτοῦ λατρεῖν, καὶ διότι, καὶ ἐν τῷ παρόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ἦναι ἡ μὴν ἐλπίς τῆς ἐν ἀπλότῃ διατελούσης ἀνθρωπότητος.

Ἀλλ' ἡ εἴρεσις; Ἡ εἴρεσις αὕτη, ἐξελησθεσθε ἀνθιπείρας καὶ μετ' ἀκαταλόγιστον θρασυήτορος παντός ἐπιστημονικοῦ ὁρίου, οὐδαμῶς βλέπει Θεόν. Ἐν ὀνόματι τῶν πειραματικῶν ἐπιστημῶν διακηρύττει πανταχοῦ, ὅτι Θεὸς δὲν ὑπάρχει.

Ἀπὸ τοῦ Κοπερνίκου, τοῦ Νεύτωνος καὶ τοῦ Κέπλερ γνωρίζομεν πολλά. Ἀπὸ πολλῶν ἄλλων συγχρόνων αὐτῶν καὶ μεταγενεστέρων γνωρίζομεν περισσότερα. Ἀλλ' ἀπὸ πάντα τὰ ἐξ ὧν ταῦτα πνεύματα γνωρίζομεν σύναμα, καὶ οὐ ἡ ἀνθρωπίνῃ διάνοιᾳ καὶ ἡ ἰσχυροτέρα ἀκόμη φαντασία τοῦ ἀνθρώπου ἀδυνατεῖ νὰ συλλάβῃ ἐννοίαν προσεγγίζουσαν εἰς τὸ καταπληκτικόν, εἰς τὸ μυστηριώδες, εἰς τὸ ἄφαντον μεγαλεῖον τοῦ ὁρωμένου φοβεροῦ ἐν γένει κοσμικοῦ τοῦτου πατοράματος.

Ἀλλ' ἡ ἄθεος ἐπιστήμη οὐδόλως παραδέχεται ταιαύτας πεποιθήσεις. Ἡ ἄθεος ἐπιστήμη δύο καὶ μόναι ὡς πρὸς τοῦτο παραδέχεται λέξεις· «Αὐτόματον καὶ ἐξελίξις». Τίποτε ὁλιγότερον, τίποτε περισσότερον.

Τὰ ἐν τῇ Βίβλῳ γραφόμενα, «ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν Οὐρανὸν καὶ τὴν Γῆν» ἢ δὲ γῆ ἢ ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος καὶ σκότος· ἐκεῖτο ἐπὶ τῆς ἀβύσσου, πνεῦμα δὲ Θεοῦ ἐπ' ἐφ' ὅσον ἐπὶ τῶν ὑδάτων» λέγει αὕτη, ὅτι εἰς μαρτυρεῖ ἐν πληρεστάτῃ προερχόμεναι ἀμαθείας. Κατ' αὐτήν, ὁ ἄνθρωπος, δόλοκληρος ὁ ὁρατός, ὁ ἀστερόεις κόσμος, οἱ ἥλιοι τοῦ ἀπείρου, αἱ σφαῖραι, αἵτινες περιφέρονται περὶ τὰ φωτοβόλα ταῦτα κέντρα, αἱ καταπληκτικαὶ αὐτῶν κινήσεις, αἱ ἐντὸς τῶν οὐρανίων ἀβύσσων ἐκτελούμεναι, πάντα ταῦτα ἐξηλθόν ἐκ τοῦ ἀρχαίου χάους αὐτομάτως, τυχαίως, κατ' αὐτομάτην ἀνάγκην καὶ ἔνεον τινὸς προδιαγεγραμμένης ἐδέας. Ἡ ζωὴ, ἡγεῖται ἀκτινοβολεῖ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν μεγαλοπρεπῶν τούτων κόσμων, ἢ διάνοια, ἡγεῖται κατοικεῖ ἐν ταῖς σπηραῖς αὐτῶν, αἱ ἡπειροὶ κινήσεις, αἵτινες διαδέχονται εἰς ἀρμονικὸν συνδυασμὸν τὴν ἀκατέργαστον ὕλην, ὁ μυστηριώδης μηχανισμὸς, ὅστις ἐν βαθυτάτῃ σιγῇ παράγει τὰς μάλλον ἀξιοθαυμάστους συνθέσεις ὑπὸ τὴν ἐνέργειαν τῆς ζωῆς, ἡ καθολικὴ ἀνταλλαγή, ἡγεῖται διενεργεῖ-

ται ἀκαταπαύστως μεταξὺ τῶν ὄντων, εἰς, κατ' αὐτήν, ἀποτελέσσει αὐτομάτον, πρωτοπλασματικὴν, τύχης, ἐξελίξεως καὶ φυσικῆς διαλογίης.

Καὶ ὅταν ἐρωτήσωμεν αὐτήν, τίνα τρόπον εὐρέθη ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἐν τῷ μέσῳ τῆς φύσεως, καὶ τίς ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως αὐτοῦ; ἰδοὺ τί ἀποκρίνεται περὶ αὐτοῦ, ἐν συντόμῳ, περὶ τούτου ἡ ἄθεος ἐπιστήμη.

Κατὰ πρῶτον, λέγει, διὰ δυνάμεως τινος, προὑπαρχούσης ἐν τῇ ὁρυκτῇ ἀνοργάνῳ ὕλῃ, παύχθῃ αὐτομάτως καὶ τυχαίως ἐν ἐμβίῳ πρωτόπλασμα. Ἐκ τοῦ πρωτοπλάσματος τούτου, δι' ἐπιλογῆς καὶ ἐξελέξεως παρήχθησαν τὰ πολυπληθῆ εἶδη τῶν ἰχθύων, τῶν χόρτων, τῶν δένδρων, τῶν ζώων καὶ ἐπὶ τέλους ὁ ἄνθρωπος. Πάντα ταῦτα ἦσαν κεκλεισμένα, οὕτως εἰπεῖν, ἐντὸς τοῦ μικροῦ ἐκείνου πρωτοπλάσματος. Ἐν ὅμως περὶ τούτου συνέβη, ὅπως, ὡς ἀποφύγει νὰ τὸ εἴπῃ, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἐξελίξις ἡδυνήθη νὰ προβῇ μύσαν μέχρη τῆς διαμνηστικῆς καὶ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνθρώπου. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐταμάχησεν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀπὸ τῆς ἐντέλειας. Φρονεῖ, ὅτι καὶ σήμερον ἀκόμη ἡ ἐξελίξις, ἐν πάσῃ ὁμῶς σιγῇ, ἐξακολουθεῖ τὰς ἐνεργείας αὐτῆς.

Ἀλλ' ὁ μέγας, ὁ γνωστός, ἀλλ' ἐλικρινῆς φυσιοφῆς, ὅστις συνέλαβε τὴν τολμηράν, τὴν πρωτοφανῆ ταύτην ἰδέαν, ἐπισκοπήσας μετὰ ταῦτα, οὕτως εἰπεῖν, τὸ ἰδανικὸν τοῦτο ἔργον του, φαίνεται ὡς νὰ ἔσται πως ἐκθαμβὸς πρὸ τοῦ τολμηροῦ τούτου συλλογισμοῦ του. Ἐκ τοῦ μικροῦ τούτου πρωτοπλάσματος νὰ ἐξελεῖται ὁλόκληρος ὁ μέγας, ὁ θαυμαστός οὗτος ζωϊκὸς κόσμος ἕνευ πρώτης δημιουργοῦ αἰτίας καὶ ἀπείρου σφίγης, ἐφ' ἣν αὐτὸς ἀπίστανται, μυσθῶδες. Ἐσπευσεν λοιπὸν νὰ δηλώσῃ τοῖς πᾶσιν, ὅτι τὸ πρωτόπλασμα αὐτὸ, ὅπερ ἔσχε τοσαύτην δυνάμιν ἐξελέξεως πρὸς παραγωγὴν τεραστίου ζωικοῦ κόσμου, εἶνε ἀπόδειξις ἀνεμφέλεκτος τῆς ὑπάρξεως δημιουργοῦ πανσόφου καὶ τῆς παντοδυναμίας αὐτοῦ. «Ἡ ἐπιστημονικὴ προσέθεσις, αὕτη θεωρία μου δὲν εἶνε παρὰ ἀπλὴν ὁπότε οὐδ' ἀποκρύπτει οὐδὲν δικαίως ἀντιρρήσεις καὶ τὰ γεγονότα, εἰς ἃ αὕτη προσκρούει».

Ἐν τούτοις, αὐτὸς εἶπε ὁ τρόπος, καθ' ὃν, κατὰ τὴν ὕλιστικὴν θεωρίαν, ἐφάνη κατὰ πρῶτον ἡ ζωὴ καὶ μετὰ ταύτην ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ μέσῳ τῆς φύσεως.

Ὁ ὕλισμὸς τὴν ὑπάρξιν τοῦ Θεοῦ θεωρεῖ θαῦμα. Ἐπειδὴ δὲ τὴν εἰς θαύματα πιστεῖν θεωρεῖ μέγαν ἀπὸ τοῦ ἐπιστημονικοῦ ὕψους ἐκπασμόν, διὰ τοῦτο, λέγει, ἀποκρούει τὴν ὑπαύξιν τοῦ Θεοῦ. Μὴ δυνάμενος ὁμῶς ἀφ' ἐτέρου νὰ νοήσῃ ὑπάρξιν κόσμων ἕνευ τινὸς αἰτίας, ἕνευ τινὸς λόγου οὐλοῦντος, ἀντικα-

ἄνθρωπον! Ὅποια εὐδαιμονία διὰ τὸν τελειοποιουθέντα αὐτὸν πίθηκον! Ὅποιος τέλειος δι' αὐτὸν ἐπίγειος καὶ ἐπουράνιος παράδεισος!

Καὶ ἐν τίνι ἀρα συνίσταται ἡ νέα αὕτη προτεινομένη θρησκεία; Ἡ λέξις αὕτη ὑποδηλοῖ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς· εἶναι ἡ λατρεία τῆς φύσεως.

Ἀλλὰ τότε προκειμένου περὶ τοιαύτης θρησκείας, τίνα διαφορὰν βλέπομεν, ὥστε νὰ μὴ προτιμησώμεν, ὡς ὁ Ἀδελφὸς Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης νὰ παλινορθώσωμεν τὴν ἑραίαν, τὴν ποιητικωτέραν θρησκείαν τῶν προγόνων ἡμῶν; Μή τι διέφερε τῆς φυσιολατρείας; οὐδαμῶς.

Ὅταν, κατὰ τινὰ χειμερινήν, ἀσέληνον, καθαράν καὶ διαυγῆ νύκτα ῥίπτωμεν βλέμμα εἰς τὰ βάθη τοῦ ὑπερθεῖν τῆς κεφαλῆς ἡμῶν ἐκτεινομένου ἀπείρου, βλέπομεν ἑκατοντάδας, χιλιάδας, ἑκατομμύρια μικρῶν καὶ μεγάλων ἀστέρων πλημμυρούμετων τὰ ἀχανῆ καὶ ἀπέραντα τοῦ διαστήματος βάραθρα· βλέπομεν καταπληκτικὰς ἀβύσσους σκότους, ἐν αἷς ἑκατομμύρια Ἰλίων διαχέουσι πανταχοῦ ὠκεανὺς φωτός, θερμότητος καὶ ζωῆς καὶ ἐπὶ τῇ καταπληκτικῇ τοῦτοφ θεάματι ἡ ψυχὴ καταλαμβάνεται ὑπὸ ἱερῆς τινος ἐκστάσεως, ἀνεκλάλητον δὲ αἰσθημα βαθυτάτης θρησκευτικῆς συγκινήσεως καταπλημμυροῦ αὐτήν. Ἀλλ' οἱ ἄπειροι οὗτοι κόσμοι, οἱ καταπληκτικοὶ αὐτοὶ ἥλιοι, οὗς καλούμεθα νὰ λατρεύσωμεν, ἐγεννήθησαν ὡς ἡμεῖς, ἠνδρώθησαν ὡς ἀνδρούμεθα ἡμεῖς, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐγήρασαν καὶ καθήμεραν ἀποθνήσκουσιν ὡς ἡμεῖς. Οἱ λαμπροί, οἱ ἀδαμάντινοι οὗτοι κόσμοι οὐδεμίαν ἔχουσι τῆς ὑπάρξεώς τινος συνείδησιν, οὔτε γνωρίζουσι πῶθεν ἦλθον, διατί ἦλθον καὶ περὶ τίνας ἐν γένει πρόκειται. Οἱ πελάγοι οὗτοι φωτοβόλοι ἔχουσι, ἀγνοοῦσιν ἢ φωτίζουσι, διατί φωτίζουσι καὶ τίνας φωτίζουσιν. Οὕτως ἐδημιούργησεν αὐτοὺς ὁ παντοδύναμος Κύριος, οὕτως κατεσκεύασεν αὐτούς. Δὲν ἔχουσιν ἐλευθερίαν ἐνεργείας, ἀδυνατοῦσι νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς διοικήσεις αὐτοῦς τροχίους καὶ νὰ μεταβῶσιν εἰς ἄλλας ἐντὺς τοῦ ἀπείρου θέσεις. Εἶναι ὑποφωτισμένοι· εἶναι δημιουργήματα. Πᾶσα αὐτοῦ φύσις, ἔστω καὶ ἡ ἐλαχίστη παρεκτροπὴ αὐτοῦ, πᾶσα παρακὴ τιμωρεῖται διὰ κατασκευασμοῦ, δι' ἀφέντου ὁλέθρου.

Ὁ φύσις! Ὁ ἄπειρος βάραθρα, ἀκατάληπτοι ἔρυσσοι, ἐντὺς τῶν ὁποίων τίς οἶδεν ὅποιοι ὀρατοὶ καὶ ἀόρατοι, ὕλοι καὶ πνευματικοὶ καὶ πληθεῖς μυστηρίων· κόρμοι ὑπάρχουσιν! Ἀβυσσοὶ ἀγνοαστοὶ καὶ εἰς τὰ τελειότερα τῶν τελειότερων τοῦ δημιουργοῦ πλάσμάτων, μάθετε ὅτι ἡμεῖς σὰς ἀγαπῶμεν, σὰς θαυμάζομεν ἡμεῖς πολὺ περισσώτερον τῶν μυθιστοριογράφων ὑλιστῶν. Τὰ ἀνεκλάλητα κάλλη σου, ὦ φύσις,

τὸ ἄπειρον μεγαλεῖόν σου, ἔρχονται στιγμὰς καθ' ἃς ταῦτα ἀπορροφῶσιν ἀπαξέπασαν τὴν ὑπαρξίν ἡμῶν, ἀπαξέπασαν ἡμῶν τὴν διάνοιαν, καί, κύπτοντες τότε τὴν κεφαλὴν μετὰ τινος τρόμου καὶ βαθυτάτου σεβασμοῦ, κλινόμεν γόνυ ἐνώπιόν σου, ἀλλὰ δὲν σε λατρεύομεν· δὲν σε λατρεύομεν δέ, διότι δὲν εἶσαι Σὺ ὁ Θεός. Δὲν εἶσαι Σὺ ὁ Θεός· εἶσαι μόνον δημιουργὸν ἀπέραντον, πανταχοῦθεν καταγγέλλον τὴν ὑπαρξίν παντοδυνάμου, πανσόφου, ἀπείρου καὶ ἀκατάληπτου δημιουργοῦ.

Ὁ ἀγαπητὴ ἀνθρωπότης! Ὁ περὶ Θεοῦ καὶ αἰωνιότητος στοχασμὸς εἶναι ὁ ὕψιστος λογισμὸς τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ θρησκεία ἀποτελεῖ ἀνάγκην ἀχώριστον ἀπὸ τῆς ἀνθρωπότης φύσεως. Ἡ θρησκεία εἶναι διὰ πάντα ἄνθρωπον τὸ πολυτιμώτερον, τὸ ἀγιώτατον, τὸ μέγιστον κτῆμα. Ἀπασα αἱ γενεαί, πάντες οἱ αἰῶνες ἔχου θρησκείαν. Πολλοὶ καὶ σήμερον ὑπάρχουσι παρὰ τοῖς διαφόροις ἔθνεσι θρησκείαι καὶ θρησκευτικαὶ δοξασαί. Ἀλλὰ, χριστιανικῆς θρησκείας ὑπαρχούσης, νὰ ἐρχωμεν σήμερον οἱ σοφοὶ τοῦ κόσμου τούτου, οἵτινες ἔχουσι τὴν ἀξίωσιν ὅτι αὐτοὶ καὶ μόνοι εἰσὶν ἀκόχοι παντὸς ὕψους στοχασμοῦ, ὅτι αὐτοὶ καὶ μόνοι ἔχουσι γινώσκιν τοῦ ὕψους ἀληθείας, ὅτι αὐτοὶ καὶ μόνοι εἰσὶν ἀπηλλαγμένοι πάσης ἐσφαλμένης ἰδέας, νὰ μᾶς λέγῳσιν, ὅτι ἐντὶ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἡ μόνη θρησκεία, ἣν ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἔχη, ὁ μόνος Θεός, ὃν οὐτοὺς δέον νὰ λατρεύῃ, εἶναι ἡ φύσις, εἶναι ἡ φυσικὴ εἰσαγωγή, τοῦτο ὑπερβαίνει πᾶσαν μυθιστορικὴν φαντασίαν. Φαίνεται, ὅτι εἶναι ἀδύνατον αὐτοῖς νὰ σκεφθῶσι περὶ ὑψηλοτέρων πραγμάτων. Φαίνεται ἐπὶ τέλους, ὅτι τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἀδυνατεῖ νὰ ὑψωθῇ ὑπερῶν τῆς κόμης. Καὶ τὸ χειρότερον;

Καὶ τὸ χειρότερον, εἶναι τὸ διπρόσωπον καὶ τὸ δόλιον αὐτῶν. Ἐνθ' ὅλα δὲ οἱ κύριοι οὗτοι πανταχοῦ διαλαλοῦσι μεγάλην τὴν φωνήν, ὅτι Θεός δὲν ὑπάρχει, ὅτι αἱ θρησκείαι οὐδὲν ἔτερόν εἰσιν ἢ ψευδεῖς ἐπινοήσεις πρὸς πολιτικούς σκοποὺς πρὸς ἀποκνήψωσιν τῶν κοινωνιῶν, ὅτι, ἐπὶ τέλους, ὁ ὁρατός, ὁ ὄλικός αὐτοῦ κόσμος ἐξηγήθησεν ἐκ τοῦ χάους αὐτομάτως, ἀσυνειδήτως καὶ ἄνευ σκοποῦ τινος καὶ οὔτε γνωρίζει τι περὶ ἑαυτοῦ πλέον ἢ ὅτι γνωρίζει περὶ ἑαυτοῦ εἰς τῆς γῆς λίθος, αἰφνης προτρέπει ἡμᾶς εἰς ἑνθεον λατρείαν τοιούτου ἀσυνειδήτου Θεοῦ, τῆς φυσιολατρείας!

Ἀλλ' ἂν μὴ κλανῶνται εἰς μάτην οἱ ὀλισταί. Οὐδένα ἐπὶ τὸ μέλλον δύνανται ν' ἀπατήσωσι, καὶ ἡ βασιλεία αὐτῶν ἐτάφη ὑπὸ τὰ ἔρρηπα τῆς ἀθείας τῶν. Οὐδεμίαν ἔχομεν ἀνάγκην κυρίων ἀποκαλούντων ἑαυτοὺς γίγαντας τῆς ἐπιστήμης ἐν ἐπάρσει καὶ ἀλαζονείᾳ, ὥπως ὁδηγήσωσιν ἡμᾶς εἰς τὴν ἐπίγνωσιν θρησκείας ἀ-

ληθοῦς. Ἄν οἱ κύριοι οὗτοι, οἰαδήποτε δόγματα καὶ ἂν φέρωσι, πιστεύουσιν, ὅτι ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς δημιουργίας τῶν ὕψων, αἱ κεφαλὴ αὐτῶν εἰσὶ πληθεῖς θεῶν φωτός καὶ θεοσκεπτοῦ ἐκσφάλου, αἱ δὲ τῶν ἀντιπάλων αὐτῶν εἰσὶ καὶ νῆ, τότε οὐδὲν ἔτερον μένει ἡμῖν νὰ εἰπωμεν αὐτοῖς, εἰμὴ νὰ χαίρωμεν ἐπὶ τῇ μεγαλοφυίᾳ τῶν!

Ὁ προσφιλεὶς ἀνθρωπότης· ἐν ἐκ τῶν δύο, βεβαίως, θὰ ἦναι ἀληθές· μέσος ὁρος δὲν ὑπάρχει. Ἡ εἶναι Θεός, ἡ δὲν εἶναι.

Ἄν ὁ οὐρανὸς εἶναι ἔρημος, καὶ ὅμως πιστεύεις εἰς Θεόν, ἡ πρὸς αὐτὸν πίστις σου καὶ αἱ πρὸς αὐτὸν ἀπευθυνόμεναι προσευχαί σου, οὐδένα θὰ βλάψωσιν, οὔτε καὶ σὲ αὐτήν. Ἐξακολουθεῖ λοιπὸν πιστεύουσα εἰς αὐτόν. Ἄν ὅμως πιστεύῃς ὅτι Θεός δὲν ὑπάρχει, τότε φρόντιζε μόνον περὶ τῶν φυσικῶν ὁρμῶν σου, περὶ τῶν ὀρεξῶν σου. Θήρην ἀποκλειστικῶς τὸ συμφέρον σου, τὰς ἡδονὰς σου, τὰς εὐθυμίας τῆς σαρκὸς σου ἐκ παντὸς τρόπου τιμῶν ἢ ἀτίμῳ, διότι οὐδεμία μετὰ τῶν δύο αὐτῶν λέξεων ὑπάρχει διαφορὰ. Ἐσὺ, κατὰ τὰς περιστάσεις, κόλαξ κακοηθέστατος, ἢ ἀπρόσιτος ἀλαζών, ἢ γαλοιδέστατος ἐπιστήμων ἄθεος, ἢ ψευδοπνευματιστὴς χιλιάς τῆς ὥρας σταυροκοπούμενος. Ἐστὶ πρὸς τοὺς ἄλλους, κατὰ τὸ φέρον, ἡ ἀγρίου ἐκκαυ, ἡ αἰμοχαρὴς θάνατος ἀποκηρύσσεται ἐντελὲς, διότι οὔτε ἥτι ποτὲ τι, οὔτε εἶσαι, οὔτε θὰ ᾤσαι. Εἴσαι ἔστωμα τοῦ τυχαίου καὶ τοῦ αὐτομάτου, ὅπερ οἱ ἀτελεύτητοι αἰῶνες θὰ συμπαρασύρῳσιν ἡμέραν τινὰ διὰ παντός, ἕως ὅς κλείσῃς τοὺς ὀφθαλμούς, εἰς τὴν ἄβυσσον τῆς ἀνυπαρξίας. Θεολογικαὶ καὶ μεταφυσικαὶ συζητήσεις καὶ ἰδέαι, ὀλικαὶ ἢ περιγραμμικαὶ ἐπιστημαί, ἠθικαὶ καὶ πνευματικαὶ ἀναπτύξεις, ταῦτα πάντα οὐδὲν ἔτερόν εἰσιν ἢ ἄπειρα καὶ ἀνοήτως ἐπινοήσεις. Ἐπὶ τέλους, θεὸν ἀποθνήσκον, ἔφηνε ὡς ἰδιόχειρον ἔγγραφον διαθήκην σου, εἰς ὅλους τοὺς συγχρόνους ἀθέτους ἐπιστήμονας, εἰς ὅλους τοὺς θεοφοροῦντας, εἰς ὅλους τοὺς ἀναμνηστῆρας καὶ εἰς ἅπαντα τὰ τριώροφα στέμματα τὰς λέξεις· μηδὲν ἥσο, διότι μηδὲν εἶσαι, διότι *apud la mort n'ont*.

Ἄν ὅμως ὁ οὐρανὸς εἶναι πλήρης τῆς παρουσίας τοῦ παντοδυνάμου, τοῦ ἀμεταβλήτου, τοῦ μακροθύμου, τοῦ ἀπαξέπασαν τὰ πλάσματά του ἐξ ἑαυτοῦ ἀγαπῶντος Κυρίου, τότε ἀπόστροφον τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ πάντα ἔθνεον ἐπιστήμονα, ἀπὸ πᾶν τοιοῦτον εἰδωλὸς ἐκδόμον. Ἡ βέσις τῆς ἀθείας, ὡς ὀρεξ, εἶναι τὰ αὐτόματα καὶ τὰ πρωτοπλάσματα, αἱ ἐξελλείψεις καὶ αἱ φυσικαὶ ἐπιλογαί, τὰ ὀξυγόνα καὶ τὰ ἕλματα, τὰ ὑδρογόνα καὶ οἱ ἄνθρωποι. Ἀλλ' ἡ βέσις τῆς χριστιανικῆς θρησκείας εἶναι ὁ παν-

τοδύναμος Θεός. Ἐστὶ καθαρὸς χριστιανὴ. Ἡ ἀμειγρὴ χριστιανικὴ θρησκεία εἶναι ἡ τελειότερη θρησκεία, ἡ μέλλουσα νὰ ἔχη ἀἰῶνα τὴν ὑπαρξίν καὶ τὴν διάρκειαν. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία εἶναι διὰ τὸν ἄνθρωπον εὐδαιμονία οὐράνιος, ἐν ἣ εὐρίσκει οὗτος τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς του καὶ δι' ἣς ὁ ὀφθαλμὸς τῆς διανοίας του διαβλέπει ἀπὸ τοῦδε ἀκτίνας τινὰς τοῦ πνευματικοῦ κόσμου, τοῦ μέλλοντος νὰ γείνη ἡμέραν τινὰ ἢ αἰωνία πατρίς του. Οὐδέποτε διεισπνῶθῃ θρησκεία κατὰ τὸν ὅσον ὑψηλότερον.

Ὅποια, τῷ ὕψει, ὑψηλὴ θεωρεῖται ἐν τῷ κράτει τῆς χριστιανικῆς θρησκείας! Ὅποια ἀτελεύτητος κλίμαξ πνευματικῆς τελειότητος! Ὅποια κάλλι ἐκτείνονται ἐνώπιον τοῦ ἀνθρώπου οἱ οὐρανοὶ τῶν οὐρανῶν, οἱ ἀκτινοβόλοι, οἱ ἄπειροι αὐτοὶ κόσμοι, ὅταν οὗτος ἀναπολῇ ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ τοὺς λόγους τοῦ Σωτῆρος «ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς μου πολλὰι μοναὶ εἰσιν». Πόσον ὑψηλὰ, πόσον ἀπείρους ὑψηλὰ ἵσταται τὸ τέρας τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς τοῦ ἀνθρώπου τελειότητος!

Ὅποιον πρότυπον ἀνθρωπίνης ἀρετῆς ὁ Ἀνθρωπότης τοῦ κόσμου! Ὅποιος Ἐυεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος! Ὅποιος Ἐλευθερωτὴς τῶν πνευμάτων!

Ἀλλ' ἡ φυσιολατρεία;

Ὅποιος ὄλικός καὶ τυχαῖος στοχασμός! Ὅποια μαρτία ἢ ὕλη νὰ λατρεύῃ τὴν ὕλην, δηλαδὴ ὁ ἑσὺ τὸν ἑσὺν, ἢ τὸ πνεῦμα νὰ λατρεύῃ τὴν ὕλην, δηλαδὴ, ὁ μέγας τὸν ἐλάχιστον.

Ἀλλ' ὁ Θεός ἐστὶ μέγας. Καὶ ποῦ νὰ στρέψῃ τις τοὺς ὀφθαλμούς του χωρὶς νὰ εἶδῃ τὴν ἰσχύν καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ; Ὁ βίος ἐνός καὶ μόνου φυτοῦ, ἐνός καὶ μόνου ἀσθενοῦς τοῦ ἀγροῦ σπαργίου ἀρετῆς νὰ πείσῃ τὸν προσκεκινῶν ἄνθρωπον περὶ τῆς ὑπάρξεως μίαν ἀκρας καὶ σφωδρῆς Προνοίας. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παραλεύσονται τὰ πάντα παρέρχονται. Ἀλλ' ἡ ὑπαρξὶς τοῦ Θεοῦ, ἡ χριστιανικὴ θρησκεία καὶ ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς, θὰ μένωσιν ἀείποτε ἀμείωτα ἐν τῇ βίᾳ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ὅσῳ οὗτος ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ πλανήτου τούτου.

Μακάριος ἀνὴρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν καὶ ἐν δόξῃ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστη. Μακάριος, ὃ φίλην ἀνθρωπότην, ἀπὸ τῶν ἀθέων, διότι ὁ βλεπτός σου, ὁ ἑωρὸς ἠθικός τάφος σου ἐστὶν ἔφευκτος. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία εἶναι ἡ ἑκρεσφία. Ἀλλ' ἡ ἀληθὴς αὕτη σοφία οὐδόλως εἰσχωρεῖ εἰς ψυχὴν πανοῦργον, οἰανδὴ ποτε παριβόλην καὶ ἂν ἔχη αὕτη. Μακάριος τοῦ ἐκ τῆς ἰδέας τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς προερχομένου φρικαλέου τρόμου τοῦ Buchner, τρέμοντας μὴ τύχη καὶ δὲν δύναιται ἐπὶ τὸ μέλλον ν' ἀποθάνῃ. Μακάριος τῶν

ἀνθρώπων ἐνστάτων τοῦ Haeckel, τῶν κατ' οὐδέν, κατ' αὐτόν, διαφερόντων τῶν ἐνστάτων τῆς τήρας καὶ τοῦ χοίρου ὁ ἔθρησκος διατελεῖ μόνος ἐν τῷ σύμπαντι, καὶ ἐν τῇ ἀθείᾳ αὐτοῦ, πάντες οἱ ἄλλοι φαίνονται αὐτῷ εὐήθεις. Ὁ κόσμος φαίνεται αὐτῷ σκοτεινὸν ἀνίγμω, καὶ τελευταῖον, διὰ σειρὰς μωρολογιῶν καὶ αὐτὸς ἐαυτῷ καθίσταται ἀκατάληπτος. Ἐσο λοιπὸν χριστιανή, ὦ Ἐπιστήμη, ὦ Ἀνθρωπότης!

Ἀλλὰ πόσον δύσκολον εἶναι τοῦτο! Πότε θὰ ἐλθῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη, κατ' ἣν ἡ εὐγενὴς τῶν ἡθῶν ἀπλότης, τὸ πνεῦμα τῆς δικαιοσύνης, ἡ ἀπηλλαγμένη πάσης πλάνης ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου θὰ λατρεύσῃ τὸν Παντοδύναμον ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ καὶ χριστιανικῇ ἠθικῇ;

Ἐν τοῖς ἐξακολουθεῖ, ὦ ἀνθρωπότης, νὰ ἴσῃαι χριστιανή. Πρὶν κλείσῃς τὰ βλέφαρά σου τὸ ἐμπέρας, πρόσδεξε ἐν πνεύματι πρὸς τὸν ὕψιστον. Ὅταν τὸ πρῶτ' ἐγείρῃσαι καὶ ἀνοίγῃς τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας φῶς, εὐχαρίσται αὐτῷ καὶ πρόσδεξε εἰς τὴν προστασίαν τοῦ. Ἄν δέ ποτε τύχῃ καὶ ὁ δυστυχὴς ἔθεος περιασθῇ νὰ σ' ἐνοχλήσῃ διὰ τῶν ἀθεϊστικῶν δοξασιῶν του, κατὰ πρῶτον, ἡρέμα καὶ ἐξ ἰδίας χριστιανικῆς ἀρετῆς λυποίμενος διὰ τὴν ἠθικὴν του δυστυχίαν, ῥέψον ἐκ' αὐτοῦ βλέμμα ὀκίου. Ἄν ὅμως, ὡς εἰθίσται αὐτῷ, ἐπιμένῃ εἰς τὰς ἀπειθήσεις του ἀλαζονικῶς καὶ κακοήθως, τότε ἀπόστρεψον ἀπ' αὐτοῦ τὸ πρόσωπόν σου ἐντελὲς ἐν τῇ πεποιθήσει, δεῖ οὗτος κατὰ τὴν τελευταίαν στείρη θέλει ἀναφανῆσαι ἐν τῇ ἀγωνίᾳ τοῦ θανάτου τὴν φράσιν «ΠΑΡΧΕΙ ΘΕΟΣ».

Μεσολόγγιον. Αὐγούστου 1892.

Ε. Ἰωαννίδης

Συνταγματάρχης.

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ

Μετὰ βαθείας θλίψεως ἀναγγέλλομεν τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις τὸν θάνατον ἐνδὲς τῶν πολλὰς εὐεργετησάντων τὸν ἡμέτερον Σύλλογον καὶ τὸ περιοδικὸν ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῶν, τοῦ ἐν Μεσίτῃ ἐπιφανοῦς ὁμογενοῦς **Εὐστρατίου Πετροκοκκίνου**, ὅστις ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν ἐκείνων τέκνων τῆς μητρὸς πατρίδος, ἵτινα ἐν τῇ ξένῃ καθιστώσῃ σεβαστὸν τὸ ὄνομά τῆς καὶ κρατύνουσι τὰς ὑπὲρ αὐτῆς ἀγαθὰς φήμας.

Ἐκτὸς τῆς παρομιμώδους τιμωρίας, δι' ἣν ἐφορμίζετο ὁ πρὸ πεντηκονταετίας ἰδρυθεὶς ὑπ' αὐτοῦ μεγαλόνημος ἐμπορικὸς οἶκος, ἐθεωρεῖτο καὶ ὡς στέγῃ πατρικῇ παρέχουσα ἠθικὴν καὶ ὁλικὴν προστασίαν εἰς πάντα Ἑλληνα πτωχόν ἢ πλούσιον διερχόμενον ἐκ τῆς ἀξένου ἐ-

κείνης νήσου. Ὁ δισλθὼν ἐκεῖθεν ἀπαξ εἶτε ἀπλοὺς ταξιδιώτης, εἶτε ἀρχηγὸς πληρωμάτων ἐμπορικῶν ἢ πολεμικῶν ἀδύνατον νὰ μὴ συνδέῃ μὲ ἐδαρεστοτάτας ἀναμνήσεις τὸ ὄνομά του μὲ τὸ ὄνομα τῆς Μεσίτης. Οἱ δὲ ἐντεθῆναι ἰθὺνόντες τὰς ἐθνικὰς ὑποθέσεις ἐνθυμοῦνται ὅτι ἐν πάσῃ δυσχερεῖ περιστάσει, κατ' ἣν προσέτρεχον εἰς τὴν γενναϊότητα τῶν ἑξῶ Ἑλλήνων, τὸ ὄνομά του ἐσήμαινεν ἀσφαλὴ καὶ γενναίαν προσφοράν, ἣν ἐκτὸς τῶν ἰδίων ἐμεγέθυον οἱ ἕραιοι Ἀγγλων ἢ ἄλλων ξένων ἐνθουσιωδῶς ἀγαπηάντων τὴν Ἑλλάδα ἐν τῷ πρόσωπῳ τοῦ **Εὐστρατίου Πετροκοκκίνου**. Διὰ τὰς πολλὰς αὐτοῦ ἀρετὰς καὶ ποικίλως πρὸς τὸ ἔθνος ἐκδουλεύσεις καὶ ξένοι κυβερνήσεις καὶ ἡ ἑλληνικὴ διὰ τοῦ παρασκήμου τῶν Ταξιαρχῶν ἐτίμησαν τὸν ἐπὶ παντηκονταετίαν δόκλον προεδρεύσαντα τῆς ἐν Μεσίτῃ ἑλληνικῆς κοινότητος, οἱ δὲ γνωρίζαντες αὐτὸν καὶ τοὺς ἀξίους τοιοῦτου πατρὸς υἱοὺς, βαθέως θὰ θλιβῶσιν ἐπὶ τῷ θανάτῳ του, ἰδίᾳ δὲ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος, ὅστις, πύλλας χάριτας ὀφείλων τῇ ἀγῇ τοῦ κοιτίτου ἀνδρὸς μνήμῃ ὡς ἀνταποκριτοῦ τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ, εὐχεταὶ τῷ Ὑψίστῳ, ὅπως ἐπιχέῃ βάλσαμον παρηγορίας εἰς τὰς τεθλιμμένας καρδίας τῆς τε σ. χήρας καὶ τῶν προσφιλῶν οἰκίστων, οἷς ἐγκαρδίως συλλυπούμεθα.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Ἐπιτροπὴ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν.

Πολλὰς ἀπὸ τῶν στήλων τῆς «Ἀναπλάσεως» ἐπαρκατεψύθημεν τὸ ζήτημα τῆς ἀνορθώσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν πραγμάτων ὡς πρὸς τὰ τὸν κλῆρον καὶ τὰς Θεολογικὰς ἐν γένει σχολὰς. Εὐχαρίστως ἤδη πληροφοροῦμεθα ὅτι τὸ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν σ. Ὑπουργεῖον, κατιδὼν τὸ ἀπαράτερον καὶ ἀνεπίδεκτον ἀναβολῆς τῆς τοῦ σπουδαίου τούτου ζητήματος ἐξετάσεως, προέβη εἰς τὴν σύστασιν ἐπιτροπῆς πρὸς σύνταξιν νομοσχεδίων ἀπορῶντων εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν τῆς Ἐκκλησίας καθόλου. Ἡ ἀξιόπαινος αὕτη ἀπόφασις ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸ γνωστὸν ἤδη τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις ὑπόμνημα, δι' ὃ ὁ σ. Μητροπολίτης ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς κ. κ. βουλευτάς ὑποδεικνύει μὲν τὰ κακὰ ἔχοντα καὶ θεραπείας δέξινα, ἅπτεται δὲ ἀκριβοῦς καὶ τῶν καταλλήλων μέσων τῆς θεραπείας. Τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην ἀπαρτίζουσιν ὁ σ. Μητροπολίτης Ἀθηνῶν κ. Γερμανός, ὁ σ. Ἀρχιεπίσκοπος Μαντινείας κ. Θεόκλητος καὶ οἱ κ. κ. Ἰωάννης Εὐταξίας-καθηγητὴς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ, Ν. Πετρόπουλος, νομικὸς σύμβουλος, καὶ Κων.

Φρειδερίκος, τμηματάρχης τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν.

Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, συναρκομένη τακτικῶς ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ γραφείῳ, συνεκρίπτεται περὶ τοῦ σπουδαίου αὐτῆς ἔργου, ὅπερ ἐλπίζομεν βίαι ταχέως θὰ λάβῃ αἰσίον πέρας.

Τὸ μέγαρον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.— Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ Μητροπολιτικοῦ οἴκου, ὁ σεβασμιώτατος ἡμῶν Ἱεράρχης ἔστρεψε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ καὶ κατείδεν ἑτέραν ἐπίσης σπουδαίαν ἑλλειψιν, ἥτις ἀπασχολεῖ ἤδη αὐτόν. Πράττειται δηλ. περὶ ἰδρύσεως μεγάρου ἰδιαίτερου διὰ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον παρὰ τὸν τῆς Μητροπόλεως οἶκον. Προσπάθειαι δὲ ἤδη καταβάλλονται παρὰ τῆς Α. Σ. ὅπως ἐξυεθῇ τὰ μέσα τῆς ἰδρύσεως τοῦ χρησίμου τούτου κτιρίου. Ὁ σεβ. Μητροπολίτης φρονεῖ ὅτι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δέον ν' ἀποκτήσῃ ἰδίον κατάστημα σκοπεῖ δὲ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ νὰ συγκεντρώσῃ ἐν αὐτῷ τὰ ἀρχεῖα καὶ τὰ γραφεῖα αὐτῆς καὶ νὰ συστήσῃ μικρὸν τυπογραφεῖον συμφώνως πρὸς τὰς ἀνάγκας αὐτῆς.

Ἡ Ἱδρυσις δὲ τοῦ καταστήματος τούτου θ' ἀπαλλάξῃ καὶ τὸ δημόσιον τῆς μέχρι τοῦδε ἐτησίας πληρωμῆς τοῦ ἐνοικίου τοῦ Συνοδικοῦ γραφείου.

Σύλλογος «Ἀναπλάσεως». Κατ' ἀπόφασιν καὶ παρακλήσιν τοῦ συμβουλίου τῆς «Ἀναπλάσεως» ἀνέλαβον προθύμως πάντες νὰ κηρύττωσι κατὰ τὰς Κυριακὰς τῆς τεσσαρακοστῆς ὁ π. ἀρχ. κ. Γεν. Παναγιωτόπουλος, ἀντιπρόεδρος καὶ Α'. γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὁ γαν. γραμ. κ. Μιχ. Γαλανός, ὁ ἱεροκήρυξ τῆς «Ἀναπλάσεως» κ. Θεοφ. Κόντης, ὁ σύμβουλος ἀρχιμ. κ. Πολυδώρου καὶ ὁ διακονητὴς τοῦ περιοδικοῦ κ. Ἰωάννης Μεσολωρᾶς.

Θρησκευτικὰ καὶ ἠθικοκοινωνικὰ ὁμιλίας. Ἀγιστον τὸ μέτρον τοῦ Συλλόγου ἡμῶν, ἀποφασίσαντος, ὡς προαναγγείλαμεν, νὰ γίνωνται κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος ἐπιστημονικὰ καὶ ἠθικοκοινωνικὰ καὶ ἡθικοκοινωνικῶν. Εὐχαρίστως ἀναγγέλλομεν, ὅτι ἱκανοὶ λόγοι ἐδήλωσαν μέχρι τοῦδε ὅτι ἀναλαμβάνουσι τὸ ἔργον τοῦτο, καὶ τοιοῦτοι εἶνε οἱ κ. κ. Βενιζέλος, Σπαθάρης, Σκορδῆλης, Βρατσάνος, Καρολίδης, Δαλιγμάς, Ζολάτας, Γαλανός, Μεσολωρᾶς καὶ ἄλλοι, οἵτινες ἐν τῇ εὐφραδίᾳ αἰδοῦσιν τῆς «Ἐταιρίας τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ» ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ σ. Μητροπολίτου θὰ πραγματοποιήσωσι ἐπιστημονικῶς θρησκευτικὰ, ἠθικὰ καὶ παιδαγωγικὰ ζητήματα.

Θρησκευτικὰ ὁμιλίας ἐν τῷ «Παρθένῳ». Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ Σύλλογος Παρθενῶς καθιέρωσε τὰς θρησκευτικὰς ὁμιλίας κατὰ Σάββατον μ. μ., αἵτινες ἀπαδεί-

χθησάν ἴαν χρήσιμοι. Ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Α. Δ. Κυριακὸς ἐναλλὰξ μετὰ τοῦ ὑφηγητοῦ κ. Ἰγν. Μοσχάκη ἀνεδέξαντο εὐμενῶς τὸ θεάρεστον τοῦτο ἔργον.

Θεῖον κήρυγμα.— Κατ' ἄλῃν τὴν ἀρξαμένην ἤδη νηστείαν τῶν Χριστουγέννων τῇ εὐσεβεῖ μερίμνῃ τοῦ σεβασμ. Μητροπολίτου ἀνέλαβον τὸ ἐπωφελὲς ἔργον τοῦ κήρυγματος τοῦ θείου λόγου πολλοὶ κληρικοὶ τῆς πρωτεύουσας, οἵτινες τακτικῶς θέλουσι κηρύττει ἐν τοῖς διαφόροις ναοῖς κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν.

Οἱ Παλαιοκαθολικοὶ τῆς Ἑλβετίας.

— Ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ «Ἐφημερίδῃ»: Ἡ ἐπιθυμία τῶν Παλαιοκαθολικῶν τῆς Ἑλβετίας νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας εἰσῆλθον ἤδη εἰς στάδιον πραγματοποιήσεως. Οἱ Παλαιοκαθολικοὶ τῆς χώρας ταύτης καὶ τῆς Γερμανίας ἀνερχόμενοι εἰς 200 περίπου χιλιάδας ψυχῶν ἀπεσπάρθησαν, ὡς γνωστὸν, τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ 1870 καὶ ἀπετέλεσαν αἵρεσιν διωταμένην πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Βατικανοῦ κατὰ τὸ δογματικὸν μέρος. Ἐκτοτε ἐπανειλημμένως οἱ Ἰησουῖται κατηγόρησαν τοὺς Παλαιοκαθολικοὺς ὡς προτιθεμένους νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τῆς Προτεσταντικῆς Ἐκκλησίας, οἱτοὶ ὅμως πάντοτε καὶ διὰ πολλῶν μέσων ἐπιζητοῦσι τὴν μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐνωσιν.

Ἐπιθυμοῦντες δὲ νὰ ἰδρῶσιν κέντρον ἐνσχύσεως τῆς γνώμης αὐτῶν ἐν Ζυρίχῃ τῆς Ἑλβετίας, ὅπου καὶ οἱ πλείστοι εὐρίσκονται, ἀπαφάρισαν νὰ ἰδρῶσιν ναὸν ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀγίας Σοφίας διὰ λόγους εὐνοήτους, ὧν εἰς καὶ ὁ ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς περιγυρίσεως Σοφίας ἀσκαυθίστης τὸ δόγμα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀνάγκη τοῦ ναοῦ τούτου εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα προωρισμένη νὰ πραγματοποιήσῃ πόθον τόσων χιλιάδων ἀνθρώπων θὰ εἴνε βεβαίως καὶ ὑπὸ πολιτικὴν ἐποψιν ἐπωφελὴς διὰ τὴν Ἑλλάδα διὰ τοῦτο ἐγένοντο ἤδη τὰ ἀναγκαῖα διαβήματα παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει. Σκέψις δὲ γίνεται ἤδη ν' ἀναγραφῇ πίστωσις τις ἐν τῷ προϋπολογισμῷ ὥστε δι' ἑλληνικῶν χρημάτων ἀνεγερθῇ ὁ ναός.

— Ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ»: Ἐν συνεδίᾳ τῶν δύο διοικητικῶν σωμάτων τῆς Μ. Ἐκκλησίας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐγένετο ἡ ἐκλογή τῶν μελῶν τῆς νέας Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς συνφορὰ τῷ νέῳ κανονισμῷ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ παμψηφεί ἐκλεγείναι Πρόεδρος τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς διαπερὴς Ἱεράρχης τῆς Ἐκκλησίας ἅγιος Νικομήτειος κ. Φιλόθ. Βρυένιος δὲν ἀπεδέχθη τὴν ἐκλογὴν, τὰ δύο σώματα προέβησαν εἰς τὴν ἐκλογὴν ἀντικαταστά-

του αὐτοῦ, ἀνακηρύξαντα Πρόεδρον τὸν σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Χαλκηδόνος κ. Ἰωάννην Εὐθυμίου, μέλη δὲ τῆς ἐπιτροπῆς τὸν παιὸς, ἀρχιμανδρίτην κ. Μιχαὴλ Κλεόβουλον διευθυντὴν τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς, τὸν ἱερολογ. κ. Γρ. Κωνσταντινίδην ἀρχισυντάκτην τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» καὶ τοὺς κκ. Ἀνδρ. Σπαθάρην, Εὐάγγελον Ἀμαξόπουλον καθηγ. ἐν τῇ Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς, Δ. Κουρτζήν μέλος τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου καὶ Μ. Καφάλαν, διευθυντὴν τῆς ἐνοριακῆς σχολῆς τῶν Ἀρρένων τοῦ Πέργου. Περί ἐπὶ τοῦ τῶν σχολῶν δὲν ἐγένετο λόγος, καθόσον ἡ νέα ἐπιτροπὴ συνερχομένη προτείνει τρεῖς ὑποψηφίους κληρικούς, ἐξ ὧν τὰ δύο σώματα θέλουσιν ἐκλέξει τὸν καταλληλότερον.

Ἱεροσολυμιτικά. — Ὁ Μ. Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κ. Γεράσιμος ἀπὸ τῆς εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀναρρήσεως αὐτοῦ πολλὰς μὲν καὶ ἄλλας ἐπέφερεν ἐπιφελέεις τροποποιήσεις καὶ σπουδαίας βελτιώσεις, ἀφορώσας εἰς τὴν εὐδόκιμον διευθύνσιν καὶ ἀποτελεσματικὴν διεκπεραίωσιν τῶν ὑποθέσεων τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων ἐν τε τῷ κεντρικῷ Μοναστηρίῳ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις καθιδρύμασιν ἐν Παλαιστίνῃ καὶ ἄλλαχού, ἰδιαζόντως δ' ἐπέστησε τὴν αὐτοῦ προσοχὴν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων τῶν ὁρθοδόξων χριστιανῶν τῆς Παλαιστίνης καὶ εἰς τὰ ἐκ τοῦ ταμείου τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου συντηροῦμενα σχολεῖα, ἀρρεναγωγεῖα καὶ παρθεναγωγεῖα, ποῦ μὲν ἀγείρων ἐνθα οὐκ ὑπάρχον τοιαῦτα, ποῦ δὲ ἐπισκευάζων καὶ βελτιῶν τὰ χρηζόντα ἐπισκευῆς καὶ βελτιώσεως. Ἐν Βηθλέμ δὲ μὴ ὑπάρχοντος ἄχρη τοῦδα Παρθεναγωγείου, οὗ ἕνεκά τινες τῶν ὁρθοδόξων ἠναγκάζοντο νὰ ἀποστέλλωσι τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς τὰ λατινικὰ σχολεῖα, ὧν ἡ φοίτησις ἦν ἐπικίνδυνος, ὁ φιλόμουσος καὶ προνοητικὸς πατριάρχης οὐ μόνον ἰδρύσας τοιαύτην σχολήν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπάρχουσαν σχολὴν τῶν ἀρρένων ἐβελτίωσεν ἐκαισθητικῶς. Τῇ 10 τοῦ λήξ. μηνὸς ἀπελθὼν μετὰ τῆς πατριαρχικῆς συνοδείας εἰς τὴν ἁγίαν Βηθλέμ, παρευρέθη αὐτοπροσώπως εἰς τὴν δι' ἀγκισμοῦ γενομένην ἐναρξιν τοῦ ἀρτισυντάτου παρθεναγωγείου καὶ τοῦ βελτιωθέντος ἀρρεναγωγείου, εὐλόγησας πατριαρχικῶς διδασκάλους, μαθητὰς καὶ μαθητρίδας καὶ ἐπικαλεσάμενος ἐπ' αὐτοὺς τὴν χάριν καὶ τὴν εὐλογία τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων.

Ἐδχαρίστως δὲ μανθάνομεν ὅτι καὶ ἐν τῇ ἐν Φαναρίῳ τῶν θηλέων σχολῇ τοῦ Παναγίου Τάφου, ἐν ᾗ ἀπὸ τριῶν ἡδὴ ἐτῶν πλεῖσται ἐπηνέχθησαν βελτιώσεις ὑπὸ τοῦ φιλομούσου ἀντιπροσώπου τοῦ Μ. Πατριαρχίου τῶν Ἱεροσολύμων πανοσιολογιατάτου ἀρχιμ. κ. Γεωμανοῦ Ἀποστολάτου, προσελήφθη ὡς κα-

θηγητὴς τῶν ἱερῶν μαθημάτων ἐν αὐτῇ ὁ γνωστὸς ἱεροκῆρυξ ἱερολογ. κ. Ἱερόθεος Τεχνόπουλος, τῶν τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς, καὶ οὗ ἀπὸ δύο ἐτῶν διδάσκειται ἐν τῇ αὐτῇ σχολῇ ἐπιμελῶς ἡ ᾠδικὴ ὑπὸ τοῦ μουσικοδιδασκάλου κ. Κ. Καρκινοπούλου.

Παλαιὰ Διαθήκη. Ἡ ὑπὸ τῶν κ. κ. Π. Τζελάτη καὶ Κ. Παρασκευοπούλου πρὸ πολλοῦ ἀναγγελλομένη ἐκδοσις τῆς «Παλαιᾶς Διαθήκης» ἐπερατώθη κατ' αὐτὰς. Ἡ ἐκδοσις αὕτη γενομένη μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας καὶ συντόνου προσοχῆς, καίτοι μετὰ δὲ διὰ πενήντα καλλιτεχνικῶν εἰκόνων καὶ πεπλουτισμένη διὰ πλείστων παραπομπῶν εἰς τὰ σχετικὰ παρὰλληλα χωρία, εἶνε ἔργον ἀξιόλογον, καὶ τιμῆς ὅντως τὴν τε τυπογραφίαν διὰ τὴν τέχνην αὐτῆς καὶ φιλοκαλίαν καὶ τοῦ ἀναλαβόντος καὶ εἰς πέρας αἵματος ἀγαθόντος τοῦ ἔργου τοῦτο. Τοιοῦτου ἔργου τοῦ πνευματικοῦ ἔργου, ἐργασμένου ἄλλως καὶ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἑλλάδος, συνιστάμεν τὴν ἀπόκτησιν αὐτοῦ εἰς πάντας τοὺς εὐσεβεῖς χριστιανούς. Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ 12 τευχῶν πάντων μετ' ἐξωφύλλου πολυτελοῦς καὶ εἰκονογραφημένου καὶ ἐκ 1100 σελίδων. Τιμᾶται δὲ δρ. 10 ἐνταῦθα, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις 12 καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ φρ. χρ. 12 καὶ 15 ἐν Ἀμερικῇ.

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑ ΔΗΛΩΣΙΣ

Θεωρόμενα παρακινεῖται οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ κ. συνδρομηταὶ νὰ ἀποτινάξωσι τὴν συνδρομὴν αὐτῶν παρὰ τοῖς κ. ἀνταποκριταῖς, πρὸς οὓς ἐσχάτως ἀπεστέλλομεν κατάλογον τῶν καθυστέρούντων τὴν μικρὰν αὐτῶν συνδρομὴν. Ἀναμένομεν δὲ ἐντός τοῦ μηνός, πρὶν ἢ λήξῃ τὸ ἔτος, ἀπάντησιν εἰς τὰς σταλείσας ἐπιστολάς μετ' ἀκριβοῦς σημειώσεως τῶν ὀνομάτων τῶν ἀποτινάντων τὴν συνδρομὴν αὐτῶν ὡς καὶ τῶν μὴ θελούντων νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὰ γραφόμενα, ἵνα διακόψωμεν ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς ἔτους τὴν ἀποστολὴν τοῦ φύλλου. Πεποιθήμεν ὅτι πάντες οἱ φίλοι τῆς «Ἀναπλάσεως», πρὸς οὓς ἡ Διεύθυνσις ἀπέστειλε παρακλητικὰ γράμματα, ὡς καὶ οἱ κ. ἀνταποκριταί, θὰ θελήσωσι νὰ μᾶς ἀξιώσωσιν μικρὰς τιμὰς ἀπαντήσεως πρὸς γνῶσιν ἡμῶν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Θήρα· ὁ κ. Βενιερ. δρ. 10. — Τῆνος· ὁ κ. Θ. Γλήνης δρ. 60. — Κέρκυρα· ὁ κ. Ν. Ἰωάν. δρ. 58.35. — Τζεφρέμινη· ὁ κ. Γ. Κατσουλίδ. δρ. 5. — Βαρυμπέπη· ὁ κ. Ι. Παπαγιάν. δρ. 10. — Ἱεροσολαίμ· ὁ ἱερολογ. κ. Μητροφ. φρ. 10. — Βραίλα· ὁ κ. Ν. Κουπ. φρ. 20. — Κωνσταντινίς· ὁ κ. Γ. Κεφελ. φρ. 276.75. — Κολομένη· ὁ κ. κ. Α. Πρίνοπ. δρ. 10. — Ξάνθη· ὁ κ. κ. Ι. Σερμ. ἄξιαν σωμ. ἀναπλάσεως φρ. 15. Α. Δογγ. φρ. 10. Σ. Βακίς φρ. 10. — Ἅγιον Ὄρος· ὁ κ. κ. Χρ. Δεσμ. φρ. 301.25. — Μεσολόγγιον· ὁ κ. Α. Βουλπ. δρ. 20. — Θεσσαλονίκη· εὐχαριστίαι πρὸς τοὺς εὐαρεστηθέντας ν' ἀποστέλλωσι τὰς συνδρομὰς των.